PERSCONFERENTIE

OVER

VRIJMETSELARIJ EN DE ORDE VAN VRIJMETSELAREN

UITGAVE
VAN HET HOOFDBESTUUR
DER ORDE

XXVI:-
5993

ALBANI . NIEUWE MOLSTRAAT 20 . DEN HAAG

EE

UITG
VAN
DER

XXVI 5993

EEN PERSCONFERENTIE

OVER

VRIJMETSELARIJ EN DE ORDE VAN VRIJMETSELAREN

◆

UITGAVE
VAN HET HOOFDBESTUUR
DER ORDE

R. H. S.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 7 Mei 2012
No. Induk : 41080/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

EEN PERSCONFERENTIE OVER VRIJMETSELARIJ EN DE ORDE VAN VRIJMETSELAREN

Door het Hoofdbestuur der Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden werd aan een aantal journalisten de volgende uitnoodiging verzonden:

Het Hoofdbestuur der Orde van Vrijmetselaren zou het op prijs stellen, indien U het de eer wilt aandoen, tegenwoordig te zijn op een bijeenkomst, welke het College gaarne zou willen houden op Zaterdag 8 November a.s., des namiddags om 2 uur, in het gebouw der Orde, Fluweelen Burgwal 22, Den Haag, met een aantal leden van de Nederlandsche Pers.

Deze bijeenkomst heeft ten doel U een, zij het dan ook algemeenen, indruk te geven van doel en wezen der Orde en daardoor te trachten zekere misverstanden weg te nemen, welke wij meenen ten aanzien van de Orde te hebben waargenomen.

Om alle verkeerde gevolgtrekkingen te voorkomen zij hier uitdrukkelijk aangeteekend, dat deze bespreking niet beoogt, van de zijde van de Pers ook maar in de geringste mate eenige propaganda voor de Vrijmetselarij uit te lokken. Het komt ons slechts voor, dat beide partijen iets kunnen winnen bij meer bekendheid. De bedoeling is dan ook onzerzijds niet, dat van deze conferentie een verslag in de bladen zal verschijnen. Wij hebben daartegen geen bezwaar, maar laten dit geheel aan de heeren journalisten zèlf over. Wij beoogen niets anders dan U te oriënteeren ten aanzien van onze beweging en verklaren ons dan ook gaarne bereid, op vragen uwerzijds te antwoorden.

Tot deze conferentie zijn journalisten van allerlei richting uitgenoodigd, een en ander na overleg met de heeren D. Hans en Mr. J. J. van Bolhuis, die zelf niet tot onze Orde behooren, maar ons voor het organiseeren van deze bijeenkomst op ons verzoek van advies hebben gediend.

Desgewenscht zal nog gelegenheid worden gegeven het Gebouw der Orde en de daarin gevestigde Maçonnieke Tempel, Bibliotheek en Maçonniek Museum te bezichtigen.

Het zou ons recht aangenaam zijn Uw gunstig antwoord aan bijgaand adres te mogen ontvangen vóór 3 November a.s.

* * *

Zaterdag 8 November 1930 kwamen in een zaal in het Gebouw der Orde een 25-tal journalisten bijeen, ontvangen door den Grootmeester, den heer H. van Tongeren en de Hoofdbestuursleden Mr. A. A. Galestin, A. Ariëns Kappers, D. van Oordt en A. F. L. Faubel.

De gasten behoorden tot de redacties van: het Algemeen Handelsblad; de Nieuwe Rotterdammer Courant; het Utrechtsch Dagblad; de Haagsche Courant; Het Volk; de Hollandsche Revue; De Voorwaarts; de Delftsche Courant; De Telegraaf; De Avondpost; De Maasbode; De Tijd; De Standaard; de Nieuwe Haagsche Courant; verder waren aanwezig de Voorzitter en Secretaris van den Nederlandschen Journalistenkring en de Voorzitter en Secretaresse van de Haagsche Journalisten-Vereeniging.

De Grootmeester begroette onze gasten met de volgende rede:

Namens het Hoofdbestuur der Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden heet ik U allen hier van ganscher harte welkom en zeg ik U dank, dat U wel gevolg hebt willen geven aan onze uitnoodiging op deze bijeenkomst tegenwoordig te willen zijn

Blijkens die uitnoodiging dan heeft deze bijeenkomst ten doel U een algemeenen indruk te geven van doel en wezen der Orde en daardoor te trachten zekere misverstanden weg te nemen, welke wij meenen ten aanzien van de Orde te hebben waargenomen.

Al dadelijk rijst dan de vraag, waarop deze, onze meening gegrond is. Ik wil U dat zoo dadelijk door enkele voorbeelden duidelijk maken. Vooropgesteld zij daarbij, dat van U uit hoofde van Uw beroep, dat U verplicht tot voorlichting van het publiek, mag worden aangenomen, dat aan dwaze beweringen, zooals zoo vaak, en dan niet alleen van minder ontwikkelden, omtrent ons worden vernomen, door U geen geloof wordt gehecht. Aan den anderen kant zou het ons toch niet verwonderen, indien er onder U zijn, die op dit gebied niet voldoende georiënteerd zijn om eene ontkenning van het een of ander tevens gepaard te doen gaan van eene uitlegging hoe het dan in werkelijkheid wèl is of — waar van U geene lange uiteenzettingen omtrent ons kunnen of mogen worden verwacht — om door vermelding van een enkel feit het beweerde te ontzenuwen; m.a.w. wij zien in deze bijeenkomst een middel van afweer, van verdediging.

Men hoort soms de dolste verhalen omtrent de inrichting van onze gebouwen. Wanneer U straks de lokalen, waar wij bijeenkomen, ook onzen Tempel, zult hebben gezien, zult U in den vervolge, waar noodig, daarover met kennis van zaken Uwe meening kunnen zeggen.

Men noemt ons wel eens godloochenaars, maar als U straks in onzen Tempel zult hebben gezien, hoe in het hart van dien Tempel de Bijbel op het Altaar ligt, dan zal het U duidelijk zijn, dat deze plaatsing onvereenigbaar is met de ontkenning van het bestaan eener Hoogere Macht.

Dan weer spreekt men van ons als landverraders, doch hoe is dat te rijmen met het feit, dat 40 jaar lang aan het hoofd van onze Orde heeft gestaan een man als Baron van Boetzelaer, nog in een der laatste jaren van zijn grootmeesterschap, in 1793, de heldhaftige verdediger van Willemstad tegen de Franschen onder Dumouriez, waardoor aan het voortdringen van den vijand paal en perk werd gesteld?

En mogen namen als die van Generaal De Kock, den aanvoerder uit den Java-oorlog, van Generaal van der Heijden, van den Gouver-

neur-Generaal Sloet van den Beele en zoo vele andere hier niet met eere worden genoemd?

Wilt U andere, op ander gebied? Dan noem ik U — mij steeds bepalende tot Nederlanders — Anton Reinhard Falck, Holtrop, Helmers, Kinker, Jacob van Lennep, Van Dam van Isselt, Vosmaer. En wilt U iemand uit eigen kring, dien velen Uwer vermoedelijk nog gekend hebben, dan noem ik Nuys, den vóór en in den wereldoorlog zoo bekenden redacteur der rubriek „Buitenland" van het Algemeen Handelsblad.

Men heet ons vijanden van het staatsgezag, maar de geschiedenis der Vrijmetselarij in Nederland is nauw en onverbrekelijk verbonden met het leven van Prins Frederik der Nederlanden, Grootmeester onzer Orde van 1816 tot zijn overlijden in 1881, die in dat tijdvak zoo tal van blijken van medeleven mèt en waardeering vóór onze Orde heeft gegeven. Zoo zijn wij hier bijeen in een gebouw, door Prins Frederik bij zijn 40-jarig jubileum als Grootmeester aan de Orde geschonken, een feit, dat U herdacht vindt op de gedenkplaat bij den ingang, het eerste, wat daar Uw oog treft. En bij zijn 50-jarig jubileum werd in ditzelfde gebouw ondergebracht de beroemdste maçonnieke bibliotheek, door Z.K.H. tot dat doel aangekocht en door ons nog steeds naar den oorspronkelijken eigenaar als Kloss-bibliotheek geheel afgezonderd gehouden van onzen overigen boekenschat.

Een ander sprekend bewijs van de liefde van Prins Frederik voor onze Orde! Ik wijs U daartoe op de Louisa-Stichting aan het Alexanderplein alhier, in welker oprichting Z.K.H. een zeer werkzaam aandeel heeft gehad en die genoemd is naar Zijne Gemalin, Prinses Louisa.

Nog moge worden vermeld, dat Prins Frederik als Grootmeester der Orde werd opgevolgd door Prins Alexander.

Ook bij Uwe rondwandeling door dit gebouw, o.a. in ons Museum, zult U nog vele voorwerpen zien, die eensdeels getuigen hoe Prins Frederik met onze Orde medeleefde, anderdeels hoe dit door de Orde nog ten huidigen dage wordt gewaardeerd, zooals blijkt uit de reeds genoemde gedenkplaat en uit de plaatsing van zijn borstbeeld in een van onze meest gebruikte vergaderzalen, waarin wij ook thans bijeenzijn.

Hoe is dit alles te rijmen met het veel voorkomende waandenkbeeld, dat wij zijn samenzweerders, die met een verschrikkelijken eed blinde gehoorzaamheid hebben gezworen aan een opperhoofd, waarvan de naam slechts aan enkelen bekend is?

Elders wordt beweerd, dat wij zijn eene vereeniging, voornamelijk ten doel hebbende de stoffelijke belangen der leden te bevorderen door onderlinge bevoordeeling en dit zelfs ten koste van anderen. Lijnrecht daarmede in strijd is het feit, dat het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam, het Gesticht voor Volwassen Blinden aldaar, de Prins-Alexander-Stichting voor blinde kinderen te Huis ter Heide, de over geheel Nederland met 18 afdeelingen werkende Vereeniging „Kinderhulp", de Vereeniging „Armenzorg" te 's-Gravenhage en zoo vele andere instellingen van algemeen nut hun ontstaan te danken hebben aan de Orde of hare leden.

„Maar wat zijt Gij dan wel?" wordt zoo vaak gevraagd. En wanneer dan die vraag wordt beantwoord onder verwijzing naar de artikelen 2 en 3 van onze Orde-Grondwet (te vergelijken met wat bij andere vereenigingen Statuten worden genoemd), waarvan U een afdruk zal worden aangeboden, dan volgt daarop weer eene andere vraag: „Maar waarin onderscheidt Uwe Orde zich dan van andere vereenigingen, wier doelstelling met de Uwe in zoo vele opzichten overeenkomt?"

De heeren Faubel en Junod verklaarden zich bereid te trachten beide vragen voor U in een zoo kort mogelijk bestek zoo goed mogelijk te beantwoorden, en wel op de bij ons gebruikelijke wijze, n.l. ieder voor eigen verantwoordelijkheid en niet in opdracht van — of ruggespraak met het Hoofdbestuur. De heer Junod zal U daarbij spreken over „De Vrijmetselarij als Geestelijke Richting", de heer Faubel over „De georganiseerde Vrijmetselarij". Vervolgens zal U gelegenheid worden gegeven desgewenscht omtrent een of ander inlichtingen te vragen, die U dan gaarne zullen worden verstrekt.

Toen wij U onze uitnoodiging zonden, was het de bedoeling de bezichtiging van Tempel, Bibliotheek en Maçonniek Museum voor het laatst te bewaren; bij nader inzien komt het echter beter voor, daarmee te beginnen, omdat daardoor de taak van de heeren Junod en Faubel wat wordt verlicht. Ik noodig U daarom uit ons thans te willen volgen voor eene rondwandeling door het gebouw, doch hoop, dat U daarbij zult willen bedenken, dat wij ons bij onzen tocht niet te veel mogen laten ophouden, omdat de daarna volgende bespreking het hoofddoel is van ons samenzijn.

Hierna werd een bezoek gebracht aan het Museum, dat met zijn curiosa en voor niet-vrijmetselaren talrijke nog niet bekende voorwerpen zeer de belangstelling trok. Zulks was eveneens het geval met het archief, waar verscheidene zeer bijzondere drukken, handschriften, platen, schootsvellen, e.d. waren uitgestald; de bibliotheek, waar ook voor boekenliefhebbers en -kenners interessante werken waren tentoongesteld. Na een blik in de kerkzaal werd gelegenheid gegeven den Tempel te bezichtigen, waar een korte aanduiding werd gegeven van het plechtig karakter van een tempelbijeenkomst. De fraaie Tempel en zijn bijzondere verlichting lieten ook nu niet na, op het gezelschap een duidelijk waarneembaren indruk te maken.

Na terugkeer in de vergaderzaal gaf de Grootmeester het woord aan:

den heer Ds. A. E. F. Junod.

In aansluiting aan de inleiding van den heer Van Tongeren, onzen Grootmeester, heb ik de eer eenige verdere woorden tot U te mogen spreken.

Met de voor U liggende Beginselverklaring tot uitgangspunt, zal het mij niet moeilijk vallen te betrachten wat mij is opgedragen: U een denkbeeld te geven, kort en duidelijk, eenvoudig en toch in hoofdzaak volledig, van de aan de Orde van Vrijmetselaren ten grondslag liggende beginselen.

Die Beginselverklaring, sommigen Uwer reeds eerder bekend, zij het mij vergund U hier textueel voor te lezen, (zie bijlage A).

Voor den goed verstaander is hier een taal gesproken van niet twijfelachtig geluid.

Het is het oude nieuws — en in zooverre geen nieuws — van de naar Waarheid zoekende geestesrichting. Een geestesrichting, oud als de menschheid. Even oud als haar tegenhanger: de van de Waarheid verzekerde geestesrichting.

De Vrijmetselarij, onder welke beginselen zij zich voorheen en later nog meer moge hebben voorgedaan, is de houding van den naar Waarheid zoekenden, ja, *in vrijheid naar Waarheid* zoekenden menschengeest.

Naast dogmatisch-autoritaire, in Kerk en Staat vaak belichaamde geestesrichtingen, loopt van onafzienbaar ver, en tot op heden onafgebroken, de lijn van de ondogmatisch-humanitaire geaardheid. De twee lijnen loopen principieel gescheiden, en dus parallel. In de practijk komt het dikwijls neer op een elkander dwarsweg kruisen, ja in oppositie lijnrecht tegenover elkander staan.

Waar omstandigheden van tijd en plaats geen vrije openbaring dier gevoelens toelieten, of althans die vrije geesteshouding al te klaarblijkelijk gevaar voor haar aanhangers opleverde, is ze menigmaal voor het toeziend oog weggedoken, en heeft zich meer dan anders bepaald tot de categorie der spontaan toetredende adepten, der van nature ingewijden.

Zoo is dat het geval geweest met de genootschappen der oudheilige Mysteriën, met Collegia en Academiën, met Genootschappen en Broederschappen als er in de Middeleeuwen zooveel geweest zijn. Dat is ook in het kort en in hoofdzaak de voorgeschiedenis van die vier Loges, die zich op 24 Juni, St.-Jansdag 1717, te Londen associeerden tot de Eerste Grootloge, de Moeder-Grootloge van Engeland en van nagenoeg alle latere maçonnieke Grootmachten.

Uit de toenmalige Beginselverklaring zij het mij vergund U een enkel artikel voor te lezen; het eerste artikel van de Constitutions, naar haren opsteller Anderson genoemd:

„Een Maçon is door zijn hoedanigheid verplicht, aan de Zedewet te gehoorzamen. En wanneer hij de kunst recht verstaat, zal hij noch een stompzinnige godloochenaar, noch een ongodsdienstig libertijn zijn. Hoewel nu de Metselaren in oude tijden verplicht waren te behooren tot den godsdienst van dat land en volk, welke ook, waar zij woonden, zoo is het thans dienstig geacht hen alleen tot dien godsdienst te verplichten, waarin alle menschen overeenkomen, hunne bijzondere meeningen overigens aan henzelven latende; t.w. te zijn goede en trouwe mannen, of mannen van eer en rechtschapenheid, door welke benamingen zij overigens ook gescheiden mogen zijn. Hierdoor is de Metselarij het middelpunt van vereeniging en de bron van trouwe vriendschap onder menschen, die anders in voortdurende verwijdering van elkander zouden gebleven zijn."

Die fundamenteele verklaring der oudste georganiseerde Grootloge stempelt nog altijd ons genootschap tot wat het is en wil zijn: een

vrije aaneensluiting van gelijkgezinden, die in verdraagzamen geest jegens andersdenkenden, en in broederlijken zin jegens elkander, het hoogste goed der Waarheid in alle richtingen van ontwikkeling willen najagen, en dat hoogste goed met elkander, zoover het hun gegeven is, in vrede, vriendschap en eendracht, willen genieten en vereeren.

Zulks betuigen en verstaan wij onder de bij ons hoogst aangeschreven formule: „Ter Eere van den Opperbouwmeester des Heelals".

Die geestesrichting vertegenwoordigen wij Vrijmetselaren, met alle erkenning van en waardeering voor geestverwanten, wel zeer specifiek en karakteristiek, krachtens een oer-oude traditie en gedragen door een nog altijd onverflauwd brandende overtuiging.

Daaraan heeft de Vrijmetselarij haar bestaan en haar voortbestaan te danken. Zij is een — vergunt mij te zeggen — bij Gods genade aangeboren geestesrichting, die den Vrijmetselaar doet zijn, die hij is: een vrij man zoo goed als een ander, met innerlijken drang tot ontwikkeling van al die eigenschappen van geest en gemoed, die mensch en menschheid kunnen opvoeren naar hooger geestelijk en zedelijk peil.

Aan het feit, dat er alzoo „geboren Vrijmetselaren" altijd weer zijn, gelijk ze er altijd waren, is de gestadige toevoer van nieuwe leden te danken, de hernieuwing van het Ordelichaam van geslacht tot geslacht, afgescheiden van en betrekkelijk ongevoelig voor tijdelijke gunst of ongunst der publieke opinie in hooger of lager sferen.

Zoo mag het devies onzer Orde gelden in de volle kracht van haar tweetal woorden: „adhuc stat", Zij staat tot op dezen dag.

Evengoed als de Vrijmetselarij haar natuurlijke geestverwanten heeft, heeft zij onvermijdelijk hare tegenstanders.

Daar zijn in de eerste plaats de geboren sceptici, voor wie het zoeken naar de Waarheid een onbegonnen, immers tot onvruchtbaarheid gedoemd werk is: „de Waarheid is ons menschen verborgen, en zij laat zich nu eenmaal van ons niet vinden. Doe dus geen moeite."

En daar zijn de geboren dogmatici, die het zoeken naar de Waarheid op z'n zachtst overbodig, eigenlijk gezegd eigenwijs achten, immers „de Waarheid is geopenbaard; aanvaard haar waar ze U wordt aangeboden, en gij behoeft niet langer te zoeken."

Beide geesteshoudingen zijn in vele opzichten natuurlijk zeer verschillend, doch in één opzicht overeenkomend, n.l. dat zij den mensch een brevet van onvermogen, een votum van wantrouwen uitreiken. De mensch, met zijn elementaire vermogen van denken en willen, van rede en gevoel, is, volgens hen, tot de Waarheid onmachtig. Hij moet er of van afzien eens en voor al, of hij moet zich stellen onder de leiding en voogdij van hem aangewezen opvoeders.

Die onmondigverklaring, gebaseerd op de negatieve eigenschappen van den mensch, — is geen oppervlakkig, lichtvaardig, onbezonnen oordeel. Pessimistisch als ze is ten opzichte van ons ras, is ze consequent in het uitschakelen van den mensch uit het werk van het zoeken naar den Eeuwigen Schat. Het is een standpunt, en zijn groote vertegenwoordigers zijn er zich ten volle van bewust. Zij kunnen en

moeten te goeder trouw worden geacht, ook door wie diametraal tegenover hen staan en anders denken. Geen sprake van qualificaties als „dom, slecht, minderwaardig" en dgl. meer. Hier is een principieele tegenstelling, een antithese van den wortel af.

Hulde aan wie deze dingen hebben erkend in hun volle geestelijke strekking, en die er geen gedachten van boosheid, haat, verachting, aan hebben verbonden. „Eenheid in het Noodige, Vrijheid in het Twijfelachtige, In Alles de Liefde".

Een eeresaluut, ook hier gelijk in reeds menige maçonnieke of gemengde bijeenkomst, aan Pater Hermann Gruber, S. J., geprezener nagedachtenis.

Hij is het geweest, als weinigen voor hem, die het wezen der zaak heeft begrepen, erkend en verkondigd. Een kloof, onoverkomelijk voor den geloovigen Katholiek, scheidt zijn Kerk met hare leer, van de Vrijmetselarij en hare grondstellingen. Van „verzoening", van accoord, en dgl., gelijk in sommige dagbladen reeds het gerucht ging, geen sprake. Ook niet voor Pater Gr. c.s. Maar wat hij en de zijnen, d.w.z. een handjevol geestverwanten binnen en buiten de Orde van Jezuïeten, ervan dachten, is dit: geen strijd met lage middelen, met verdachte practijken, met onedele wapens, zelfs niet als het om een tegenstander op leven en dood gaat. Over leven en dood van geestesrichtingen oordeelt en waakt Hooger Macht. Wij menschen hebben slechts het onze te doen: te staan voor onze taak met alle kracht van lichaam en ziel, met eere en goed vertrouwen. „Laat de strijd er zijn, de onvermijdelijke strijd van beginsel tegen beginsel, van wereldbeschouwing tegen wereldbeschouwing, als het dragen van een krijgsbanier.... tot in Gods handen. Maar laat de strijd zuiver zijn, bezoedel Uwe handen en Uw geweten niet aan het bezoedelen van Uw tegenstander. De strijd moet gestyliseerd worden." Aldus Pater Gr., naar eigen woorden en daden.

Naar eer en geweten, vrijmoedig en blijmoedig, draagt elk mensch van overtuiging en roeping zijn levensbanier door deze wereld, en houdt haar hoog.

Dat moge elkeen doen naar zijn wijze van denken, naar de ingeving van den hoogsten levensgeest in hem.

Dat wenscht, en dat tracht ook, in naam en uit kracht van zijn Vrijmetselaarschap, de Vrijmetselaar te doen.

Niets meer, maar ook niets minder.

Daarna volgde de redevoering van:

den heer A. F. L. Faubel.

De Nederlandsche Vrijmetselarij genaamd „De Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden" heeft hare loges in Nederland, Oost-Indië en West-Indië en in Zuid-Afrika. De Vrijmetselarij is niet internationaal georganiseerd. Hoewel zij als geestelijke strooming universeel is, zoo zijn de uiterlijke verschijningsvormen en de wijze van werken van hare organisaties niet in alle landen dezelfde, tengevolge van de verschillen, die nu eenmaal bestaan tusschen rassen en volken en tengevolge van de maatschappelijke,

economische en staatkundige toestanden in de verschillende landen.

Ik spreek dus uitsluitend over de Nederlandsche Vrijmetselarij, die in geen enkel actief verband staat tot buitenlandsche maçonnieke organisaties en van niemand in het buitenland bevelen of opdrachten ontvangt. Ook bestaat er geen maçonnieke Paus en evenmin bestaan er onbekende leiders, die blindelings gehoorzaamd moeten worden.

Ook ontvangen wij geen bevelen of staan wij onder den directen invloed van Hooge Graden. Herhaaldelijk leest men, dat de vrijmetselaren van onze Orde nog zoo kwaad of gevaarlijk niet zijn, maar dat de eigenlijke invloed en leiding uitgaat van die Hooge Graden.

Zulks is een dwaling. De leden van de Hooge Graden zijn zonder uitzondering ook leden van de Orde en van het uitoefenen van eenige macht of gezag in de Orde is geen sprake. De Hooge Graden worden gevormd door vrijmetselaren, die zich voor een eigen ritus organiseeren en zich ten doel stellen een verdieping van hunne studie over de Vrijmetselarij, hoofdzakelijk in verband met de verschillende godsdienstige en filosofische stelsels.

Loges zijn besloten vereenigingen tot beoefening der Vrijmetselarij; zij hebben ten doel den Vrijmetselaar een vorming te geven, ten einde buiten de loge als Vrijmetselaar te leven, zijn leven harmonisch in te richten en de juiste verhouding te leeren bepalen ten opzichte van zijn medemensch. Vrijmetselarij is een geestelijke houding ten opzichte van het leven en in de loge ontwikkelt zich deze geesteshouding.

Onze bijeenkomsten hebben plaats in den Maçonnieken Tempel of in een der vergaderzalen.

De bijeenkomsten in den Tempel dragen een bijzonder karakter, waarover ik aldaar reeds met een enkel woord sprak. Men draagt avondkleeding; orgelmuziek of andere muziek doet zich hooren; de symbolieke aankleeding van den Tempel spreekt van onze gedachten en beginselen, en dit alles, met toepassing van een rituaal van zeer sprekende beteekenis, wekt een stemming en wijding, geschikt om te luisteren naar dingen, die niet worden gezien en getast en toch behooren tot een volkomen werkelijkheid.

In den Tempel spreekt slechts de Voorzittend Meester of hij, die als spreker is aangewezen; de overigen luisteren, er is geen discussie, geen debat. Men luistert in stilte, want het religieus gevoel vraagt om stilte, uiterlijk, maar ook innerlijk, opdat men zich zelf kan worden.

Streven naar en beoefening van Zelfkennis is het uitgangspunt van allen vrijmetselaarsarbeid. De oude spreuk „Ken U Zelven" beschouwen wij nog altijd als een der onmisbare grondslagen, waarop de mensch het gebouw van zijn geestelijk-zedelijke vorming moet optrekken.

Voor zijn arbeid ten bate van de menschheid en voor bepaling van zijn levens- en wereldbeschouwing dient de mensch zichzelf te kennen; dat streven naar zelfkennis is een streven om zich bewust te worden van hetgeen in het eigen Ik aanwezig is, wat reeds deel uitmaakt van onszelven, maar nog niet als zoodanig in het heldere licht van bewuste kennis stond.

R. H. S.

Naast dit persoonlijk element van onze maçonnieke opvoeding biedt de loge een uitmuntende gelegenheid om zich te oefenen in de samenlevingskunst, daaronder dan te verstaan de kunst om te leven in zoo volmaakt mogelijke harmonie en naastenliefde met zijn medemensch. De loge is daartoe zoo bij uitstek geschikt door de verscheidenheid van hare leden, waaronder men personen vindt, die zeer verschillen in maatschappelijken stand, ras, nationaliteit, en in godsdienstige en politieke overtuiging. Alle verschillen, die in het gewone leven verwijdering, vervreemding of terughouding onder menschen veroorzaken, zijn in de loge uitgeschakeld. Daar beschouwt en bejegent men elkander als broeders, want de loge wil het prototype zijn van een toekomstsamenleven, waarin de algemeene broederschap der menschheid heerscht, waarin zeer zeker ook niet alle verschil zal verdwijnen, maar waar over eenzijdige vooroordeelen, miskenning en hardheid heen, de liefde van mensch tot mensch den doorslag geeft.

Deze „samenlevingskunst" is van ver strekkenden invloed op de wijze, waarop de Vrijmetselaar buiten de loge zich ten aanzien van medemensch en samenleving gedraagt.

In de gewone logebijeenkomsten worden de meest verscheiden onderwerpen behandeld; men spreekt over zaken van socialen, philosophischen of opvoedkundigen aard; ethische of religieuze onderwerpen, maçonnieke symboliek, ritualistiek en geschiedenis; alles gericht op veelzijdige en harmonische ontwikkeling; d.w.z. een ontwikkeling waarbij hart en hoofd; denken en voelen; gemoed en verstand op gelijke wijze tot hun recht komen; men wil voorkomen het vormen van dweepers met luchtkasteelen en ook geen persoonlijkheden aankweeken, die Prof. Einstein aanduidt als: Gehirnexistenzen.

Twistgesprekken over Godsdienst en Politiek zijn in de loge niet toegelaten.

Vrijmetselarij staat niet vijandig tegen godsdienst, welken ook; dat zij b.v. den Katholieken Godsdienst zou bestrijden is — en dit wordt hier met de meeste stelligheid en zonder eenig voorbehoud gezegd — onjuist. Zij betreedt het terrein van den godsdienst niet met uitspraken pro of contra; zij keert zich tegen geen enkelen godsdienst en prijst geen enkelen godsdienst aan. Zij laat ieder vrij zijn eigen Gods-idee op te bouwen; zij laat ieder vrij, op te gaan naar die Kerk, waar hij bevrediging van zijn godsdienstige gevoelens kan vinden. Wij huldigen nog steeds de opvatting van een van onze groote voorgangers, Frederik den Groote, die verklaarde: „dat de Regeering aan een ieder de vrijheid moet laten naar den hemel te wandelen langs den weg, welke hem goeddunkt" en verder „dat in zijn staten ieder op zijn wijze zalig kan worden".

Ook in zake de politiek onthoudt de loge zich strikt en het is trouwens ook practisch niet mogelijk, dat een loge zich met de politiek zou inlaten door de sterk uiteenloopende politieke meeningen van hare leden. Zich inlaten met politiek, wil noodzakelijk zeggen: „partij kiezen", en dat is onmogelijk en niet denkbaar van een gezelschap, waarin de politieke nuances van zeer rood tot conservatief te vinden zijn.

Na een voordracht heeft gedachtenwisseling plaats (evenwel niet in den Tempel, zooals reeds is gezegd). Die gedachtenwisseling draagt een ander karakter dan het debat in andere vereenigingen; een vinnig of stekelig debat zou niet strooken met den logegeest. Bij ons is het opbouwend en wordt op hoffelijke en broederlijke wijze gevoerd. Uiteenloopende meeningen worden vrij geuit, opvatting tegenover opvatting geplaatst, maar alle besprekingen kenmerken zich door verdraagzaamheid en eerbied voor de afwijkende overtuiging van een ander.

De gedachtenwisseling in de loge ontleent niet alleen haar zeer bijzonder karakter aan den broederlijken geest onderling, maar ook aan de ongedwongenheid en de volkomen vrijheid van zich te kunnen uiten. Moet men in het gewone leven menigmaal in zijn uitingen beperking en voorzichtigheid betrachten; in de loge is daarvan geen sprake. Immers, ieder, die in de Orde wordt opgenomen legt een belofte af, dat hij, gelet op haar karakter als besloten kring, zal eerbiedigen, wat hem in dien broederkring wordt toevertrouwd. Wij zweren geen vreeselijke eeden van geheimhouding, maar wij eerbiedigen elkanders mededeelingen en uitingen, die wij niet daar brengen, waar de spreker ze zelf niet zou hebben gebracht.

Geheimen zijn er nòch in de Orde, nòch in de loges. Geheimhouding trouwens van zaken die aan een zoo groot aantal personen bekend zijn, is niet denkbaar, ook al niet omdat ledenlijsten, reglementen, circulaires, mededeelingen van allerlei aard in druk verschijnen en in handen van tal van buitenstaanders komen.

De Orde en hare loges zijn geen geheime genootschappen, maar besloten kringen, waar de vertrouwelijkheid heerscht als in alle andere besloten kringen, die men op elk levensgebied aantreft.

Ook in die kringen hebben Jan en Alleman geen toegang, omdat zij in de vertrouwelijke of geestelijke sfeer van zulk een kring niet passen, ja, daar zelfs een storend element kunnen zijn.

Door dien geest van broederlijken en vertrouwelijken omgang en het verkeer in een kring van gelijkgestemde personen ontstaat tusschen vrijmetselaren een bijzondere band van vriendschap en vertrouwelijkheid, dien de buitenstaander gewoonlijk niet begrijpt en meermalen verkeerd beoordeelt, maar die niets te maken heeft met geheimen, geheimzinnigheid of opzettelijken onderlingen steun in het maatschappelijk leven.

Na de voordrachten werd gelegenheid gegeven tot het stellen van vragen (de beantwoording laten wij *zeer verkort* tevens volgen).

1. Waarom worden vrouwen niet tot de Orde toegelaten?

Antw. Wij nemen geen vrouwen in de Orde op, niet omdat wij de vrouw ongeschikt achten voor begrijpen en beleven van maçonnieke gedachten en beginselen, maar omdat wij niet de overtuiging hebben, dat de vrouw *als lid der Orde, als lid der loge,* daar geheel op haar plaats zou zijn.

Toen de Orde in hare tegenwoordige organisatie in 1717 werd gesticht, werd haar daarin geen plaats bereid, omdat in dien tijd van

deelnemen door vrouwen aan vereenigingsleven zelfs niet werd gedacht.

Nu in den loop van zooveel jaren een vereenigingsleven in Orde en loge van uitsluitend mannen heeft bestaan, heeft zich daarin een zeer specifieke sfeer, een psyche ontwikkeld, waar een vrouw met haar andere psyche òf vreemd tegenover zal staan, òf waarin zij zich minder goed op haar plaats zal voelen. Gewezen mag worden op den vertrouwelijken, hartelijken en vriendschappelijken omgang der leden eener loge, hoe verschillend zij in maatschappelijk en geestelijk opzicht ook mogen zijn; of zulks in dezelfde mate het geval zou zijn van vrouwen ten opzichte van elkander, of zij zulk een assimilatievermogen bezitten, is bij velen onzer aan twijfel onderhevig.

De emancipatie der vrouw heeft haar wel tot deelnemen aan vereenigingsleven van allerlei aard gebracht, maar die aard is toch nog sterk verschillend van het intieme logeleven. In bedoelde vereenigingen brengt meestal een concreet doel de leden tijdelijk bijeen, die daarna uiteengaan, elk zijn eigen weg; een innige levensgemeenschap ontbreekt, en men voelt wel voor het doel der vereeniging, maar niet voor de personen der leden.

Wij leven ten deze in een periode van overgang, hetgeen ook daaruit blijkt, dat in de meeste loges ook de vrouwen tot sommige bijeenkomsten worden uitgenoodigd.

2. In de loge — is gezegd — treft men mannen aan van sterk uiteenloopende godsdienstige en politieke richting. Heeft een Katholiek geen aanleg om vrijmetselaar te worden? Nader gepreciseerd: kan een practiseerend Katholiek vrijmetselaar worden en zijn er in de Orde?

Antw. Roomsch-Katholieken (want natuurlijk is bedoeld een goed trouw zoon van de Roomsche Kerk) kunnen geen vrijmetselaar worden; wij nemen hen niet aan; zij zijn dus geen lid der Orde. Hierbij wordt er uitdrukkelijk aan herinnerd, dat gesproken wordt over de Nederlandsche Vrijmetselarij. Het bezwaar zit niet in het belijden van Katholieken Godsdienst, want, zooals is gezegd, de Orde betreedt niet het terrein van den godsdienst.

Maar de vrijmetselarij bevat elementen, die een trouw zoon van de Roomsche Kerk niet kan en mag aanvaarden. Uitspraken van Paus en geestelijkheid zijn absoluut bindend voor zijn geestelijk-zedelijk leven, om nog niet te spreken van het gezag, dat de Kerk opeischt ook op ander gebied.

Zulks maakt, dat wij hem niet kunnen erkennen als „een vrij man", een allereerste voorwaarde voor het zijn van vrijmetselaar.

De gehoorzaamheid, die een Zoon van de Kerk aan haar is verschuldigd, is een onvoorwaardelijk aanvaarden, zonder kritiek of onderzoek.

Zulks is in flagranten strijd met de in onze Ordegrondwet neergelegde erkenning van het recht van ieder mensch om zelfstandig te zoeken naar waarheid.

Op de alsnog gestelde vraag, of Paus Leo XIII gelijk had met de veroordeeling der vrijmetselarij, luidde het antwoord, dat hij van zijn standpunt bezwaarlijk anders kon handelen.

3. Het maakte den indruk, dat Anderson in zijn Constitutie den nadruk legt op zedewet tegenover eeredienst. Het spreken over den Opperbouwmeester des Heelals bewijst, dat men ten minste theïst of deïst moet zijn en b.v. geen Spinozisten of pantheïsten worden toegelaten.

Antw. Anderson heeft geen zedewet voorop geplaatst tegenover eeredienst. Hij eischte gehoorzaamheid aan de zedewet, er op wijzende, dat hoewel in oude tijden „de Metselaren" verplicht waren te behooren tot den godsdienst van het land waar zij woonden, de Orde hen voortaan alleen verplichtte tot dien godsdienst, waarin alle menschen overeenkomen. Geëischt werd dus gehoorzaamheid aan de zedewet, gepaard met persoonlijke vrijheid ten aanzien van godsdienstige stelsels. Het symbool van den Opperbouwmeester des Heelals bewijst geen voorkeur of afkeur ten aanzien van eenige godsdienstige overtuiging. De aan een persoonlijk God geloovende vrijmetselaar, de tot ons behoorende Joden en Mohammedanen kunnen in dat symbool hun God, Jehova of Mohammed vinden; voor ieder vrijmetselaar zijn deze woorden de getuigenis van hetgeen voor zijn denken het hoogst, voor zijn gevoel het diepst en voor zijn gemoed het heiligst is.

4. Is er een innerlijke geestelijke kern binnen de vrijmetselarij, b.v. als occulte kring?

Antw. Geeft men aan „occultisme" de beteekenis van „magie" dan is er zulk een kring niet. Wel zijn er vrijmetselaren, die meer dan gewone belangstelling hebben voor maçonnieke symbolen en ritualen en die van beteekenis en herkomst daarvan een bijzondere studie maken. Een zeker aantal daarvan zijn leden van de Maçonnieke Vereeniging tot bestudeering van symbolen en ritualen. Deze vereeniging kan op zeer goede resultaten van hare onderzoekingen en voorlichting wijzen en geeft een tijdschrift uit, waarin waardevolle bijdragen en uitstekende studiën voorkomen.

5. Hoeveel vrijmetselaren zijn er in Nederland?

Antw. In Nederland ruim 4000, een getal, dat wellicht betrekkelijk klein lijkt, tegenover de millioenen vrijmetselaars in de geheele wereld, maar dat o.m. verklaard wordt door het feit, dat nergens als bij ons de eischen tot toelating zoo zwaar zijn en nergens het onderzoek van de candidaten op hun geschiktheid zoo zorgvuldig is als bij ons.

6. Is er een internationaal verband b.v. om practisch te werken voor den wereldvrede?

Antw. Reeds is gezegd, dat er geen internationaal georganiseerde vrijmetselarij bestaat, dus ook niet ten aanzien van het pacifisme. Wel is de vredesgedachte algemeen, maar elke landsgroep bepaalt haar eigen wijze van werken of propaganda voor de vredesgedachte.

7. De Orde eischt gehoorzaamheid aan de wetten des lands, maar ook onder alle omstandigheden en onder alle tijden? Is die bepaling ook voor wijziging vatbaar?

Antw. Het ware wellicht juister geweest als gesproken werd van gehoorzaamheid aan „de wetgeving" des lands, want te spreken van gehoorzaamheid aan „*de* wetten" des lands, is theoretisch heel mooi, maar welk staatsburger bezondigt zich wel eens niet aan de een of andere wet?

De gehoorzaamheid aan de wetten des lands moet hier beschouwd worden als een zich onderwerpen aan en steunen van de rechtsordening ten behoeve van veiligheid, orde en zedelijkheid.

De Orde eischt deze gehoorzaamheid zonder restrictie, dus onder alle tijden en omstandigheden; zij kan nooit een orgaan zijn, dat zich tegen het Gezag in den Staat keert.

Mochten er omstandigheden komen, dat de wetgeving voor *eenig vrijmetselaar* niet te aanvaarden is, dan heeft hij met zijn geweten uit te maken of zijn overtuiging hem dwingt zich van de Orde af te scheiden, dan wel in de Orde te blijven en zich, zij het dan ook noodgedwongen, bij de eischen van de wet neer te leggen.

Het bedoelde voorschrift in de Ordegrondwet is, als elk ander voorschrift, voor technische herziening vatbaar, in dien zin, dat b.v. een meerderheid van onze leden zulk een voorschrift, als misschien eigenlijk van zelf sprekend, in onze Grondwet overbodig acht.

8. Behooren de leden der Orde allen tot bepaalde kringen?

Antw. De omstandigheden brengen mede, dat inderdaad onze leden in hoofdzaak behooren tot bepaalde kringen. De spreker had natuurlijk het oog op de arbeidersklasse, maar al treft men geen of slechts sporadisch arbeiders, in den gewonen zin van dat woord, in de Orde aan, dan is dat geen gevolg van opzettelijke uitsluiting of van eenig klasse-bewustzijn.

Om echter tot de Orde te worden toegelaten en om met vrucht deel te nemen aan het logeleven, is een zekere mate van verstandelijke ontwikkeling noodig, welke men gewoonlijk bij arbeiders niet aantreft. Ook onze financieele verplichtingen zijn niet onbeduidend; eigen loge-gebouwen, een groot Orde-gebouw en de bijzondere aard van ons vereenigingsleven eischen geldelijke bijdragen, die in den regel te bezwarend voor een arbeider zijn.

Voor een door ons gewenschte verandering hebben wij, zeer tot onze spijt, nog geen oplossing kunnen vinden.

9. Men had met verbazing gehoord, dat atheïsten en pantheïsten werden uitgesloten.

Antw. Er werd op gewezen dat zulks een vergissing is. Men zou wellicht kunnen vragen: wat is eigenlijk een atheïst en zijn zij er?

Als een candidaat zich voor opneming aanmeldt, begeven wij ons niet in die kwalificaties, maar het onderzoek moet uitwijzen of hij voldoet aan de bij de Ordegrondwet gestelde eischen: of zijn levenswandel, levensopvatting, geestelijke ontwikkeling en beschaving doen vertrouwen, dat van hem medewerking en steun ter bevordering van het doel der Orde kan worden verwacht.

Alleen zou ten overvloede er op gewezen kunnen worden, dat er een zich noemend Atheïsme is, hetwelk alle bestaan van een wereldorde meent te moeten loochenen.

Zulk een zienswijze is zoodanig in strijd met onze beginselen, die uitgaan van een vast vertrouwen in de werkelijkheid eener geestelijke en zedelijke den mensch en menschheid voortstuwende wereldorde, dat toetreden onder zulke omstandigheden is uitgesloten.

10. De Voorzitter van den Nederlandschen Journalistenkring vroeg of deze conferentie een wijziging was in de methode der vrijmetselarij, waarin hij zich zou verheugen, omdat door geheimzinnigheid voedsel wordt gegeven aan verkeerde opvattingen en daardoor de zonderlingste en dikwijls weinig vleiende berichten omtrent de vrijmetselarij hun weg in de dagbladen vinden. *De schuld hieraan ligt ten deele bij de vrijmetselarij zelf.*

Antw. Inderdaad is deze conferentie een bewijs, dat de Orde meer openbaarheid aan haar doel en wezen wil gaan geven.

Uitvoerig werd uiteengezet hoe de houding der Orde ten aanzien van de buitenwereld in den loop der jaren was geweest en hoe vervolging van de vrijmetselarij, en dikwijls opzettelijke benadeeling, aanleiding hadden gegeven tot voorzichtigheid in de aanraking met de buitenwereld en dat daardoor een zekere traditie, een zekere houding was ontstaan, die door gewijzigde omstandigheden in de samenleving diende te worden herzien. De tijden veranderden en wij eveneens.

Toegegeven werd, dat ook wij gedeeltelijk schuld hadden aan het postvatten van onjuiste meeningen.

De tegenwoordige tijd vertoont naast veel cynisme en verwildering, toch ook sterk sprekende teekenen van krachtig religieus besef, een zoeken naar waarheid, een poging tot beantwoording van belangrijke levensvragen. Theosophie, Anthroposophie, Christian Science, Spiritisme, Religieus Socialisme, Woodbrookers, religieuse jeugd-organisaties doen hun stemmen hooren en vragen aandacht voor hetgeen in die groepen leeft. Moet de vrijmetselarij dan de eenige zijn, die blijft zwijgen?

En als dan de pers prijs stelt op juiste voorlichting van haar lezers, welnu, voor het verkrijgen van volledige inlichtingen zal men niet te vergeefs bij ons aankloppen.

Nadat de Voorzitter van den Ned. Journalistenkring had bedankt voor de ontvangst en al het gehoorde en genotene, sloot de Grootmeester de bijeenkomst te ruim half zes uur.

Over deze conferentie verschenen in verschillende bladen korte of langere verslagen.

Het verslag der Conferentie in de Nieuwe Rotterdammer Courant van 12, 13 en 14 November 1930, laten wij met toestemming van hare redactie, in zijn geheel hier volgen.

DE NEDERLANDSCHE VRIJMETSELARIJ.

Over de vrijmetselarij zijn, ook in het Nederlandsch, duizenden bladzijden geschreven. Voor- en tegenstanders, onder de eerstgenoemden niet zelden gezaghebbende Nederlandsche vrijmetselaren, hebben daarbij de degen gekruist. Doch het feit, dat de Orde van Vrij-

metselaren zelve openlijk naar buiten optrad om de vrijmetselarij te verdedigen, had zich tot dusver niet voorgedaan.

Het blijkt echter, dat ook in dit opzicht de inzichten met den tijd veranderd zijn. Een paar weken geleden namelijk ontvingen wij van het hoofdbestuur der Orde van Vrijmetselaren een uitnoodiging tot een persconferentie, die — zooals erbij werd medegedeeld — bestemd was voor een uiteenzetting omtrent het doel en wezen van de Orde, met de bedoeling daardoor zekere misverstanden weg te nemen, „welke — zoo werd in den uitnoodigingsbrief gezegd — wij meenen ten aanzien van de Orde te hebben waargenomen".

Wij hebben aan deze uitnoodiging gevolg gegeven en zijn Zaterdagmiddag, met een groot aantal andere journalisten van diverse schakeering, gedurende eenige uren de gasten geweest van het hoofdbestuur in het Logegebouw op den Fluweelen Burgwal te 's-Gravenhage.

Ontvangen werden wij door de heeren H. van Tongeren, grootmeester, mr. A. A. Galestin, gedeputeerd-grootmeester, A. F. L. Faubel, groot-secretaris, D. van Oordt, thesaurier en A. Ariëns Kappers, leden van het hoofdbestuur, zoomede de heer A. E. F. Junod, bij wie zich de heeren A. J. Hooiberg en W. N. Arntzenius, onderscheidenlijk conservator van de bibliotheek en van het museum, hadden gevoegd.

De bespreking werd ingeleid door een korte uiteenzetting van kolonel van Tongeren, daarna werd ons gelegenheid gegeven het geheele gebouw van onder tot boven te bezichtigen, vervolgens was het woord aan ds. A. E. F. Junod, die ons gesproken heeft over de vrijmetselarij als geestelijke richting en tenslotte aan den heer A. F. L. Faubel over de georganiseerde vrijmetselarij, waarna er nog ampele gelegenheid bestond, door het stellen van vragen tot preciseering van, of nadere opheldering omtrent bepaalde punten te komen.

Wij laten van een en ander een samenvatting volgen.

Tevoren echter willen wij onze ingenomenheid uitspreken met de wijze, waarop deze pers-conferentie was ingericht. Zij was, blijkens een opmerking van een van de heeren van het bestuur een mijlpaal in de geschiedenis van de Nederlandsche vrijmetselarij, welke zich tot dusver door geslotenheid jegens de buitenwereld heeft gekenmerkt, een feit, dat ongetwijfeld veel bijgedragen heeft aan de vorming van legendes en verkeerde voorstellingen omtrent de vrijmetselarij. Met deze gewoonte van zwijgen heeft de Orde nu gebroken en zoo grondig mogelijk. Wij moeten verklaren, dat wij zelden, in welken kring ook dezelfde openhartigheid, dezelfde bereidwilligheid, op alle vragen, die maar gesteld werden een duidelijk en gemotiveerd antwoord te geven, hebben aangetroffen, waarbij dan nog kwam, dat de uitnemende kwaliteit van de sprekers het aanhooren van hun uiteenzettingen tot een bijzonder genoegen maakte.

* * *

Er is over de vrijmetselarij natuurlijk veel meer te zeggen dan in een paar uur gezegd en in elk geval dan in een of een paar krantenartikelen verwerkt kan worden. Dus bepalen wij ons tot hoofdzaken.

Een middel tot afweer en verdediging — aldus schetste de grootmeester, kolonel van Tongeren, onze conferentie De legendes, de verkeerde voorstellingen omtrent de vrijmetselarij, waarvan wij hierboven gesproken hebben, zijn aan velen bekend en worden door velen, onder wie ook diegenen, die krachtens hun levensopvatting niet per sé vijandig of wantrouwend tegenover de vrijmetselarij staan, voor goede munt aanvaard. De vijanden van de vrijmetselarij hebben ze, voorzoover zij ze niet zelven in het leven geroepen hebben, gretig verbreid. Wat gelooft men niet al van de vrijmetselaren! Zij worden, zooals de heer Faubel schertsenderwijze opmerkte, evengoed aansprakelijk gesteld voor de mode van de korte haren en korte rokken, die zij „tezamen met de Joden" aan de wereld opgelegd zouden hebben als bijvoorbeeld van het recente spoorwegongeluk te Bellinzona, dat zij — het is gezegd — georganiseerd zouden hebben om een hun onwelgevallig politicus uit den weg te ruimen. Waar politieke beroering optreedt, speurt men de hand van de vrijmetselarij. De Volkenbond is, fluistert men, haar werk — wat dan een post op haar crediet zou zijn. En zoo is er meer. In het algemeen ziet men in haar de aanstichtster, de organisatrice-in-het-geheim van afbraak van den godsdienst, van ondermijning van het staatsgezag en van wie weet wat voor destructieve neigingen nog meer.

Hier tegenover stelde de heer van Tongeren eenige feiten.

Op het altaar in den maçonnieken tempel ligt, zeide hij, altijd de bijbel, wat een bewijs is, dat men de vrijmetselaren ten onrechte godloochenaars en ontkenners van een hoogeren macht noemt. Tegen de beschuldiging, landverraders te zijn, werden de vrijmetselaren verdedigd door de daden van mannen uit hun midden, die zich voor ons land verdienstelijk hebben gemaakt als baron van Boetzelaer, grootmeester van de Orde, die in 1793 Willemstad tegen de Franschen onder Dumouriez verdedigde, generaal De Kock, den aanvoerder uit den Java-oorlog, generaal van der Heyden, de gouverneur-generaal Sloet van den Beele en anderen aan wier Nederlandsche gezindheid men niet zal twijfelen, als Anton Reinhard Falck, Holtrop, Helmers, Kinker, Jacob van Lennep, van Dam van Isselt en Vosmaer. En nog duidelijker wordt deze beschuldiging weerlegd door het feit, dat de geschiedenis van de vrijmetselaren in Nederland onverbrekelijk is verbonden met de persoon van Prins Frederik der Nederlanden, die van 1816 tot zijn overlijden in 1881 grootmeester van de Orde is geweest, haar met haar gebouw te 's-Gravenhage en haar beroemde bibliotheek begiftigd en haar op velerlei andere manieren bewijzen van zijn medeleven en waardeering gegeven heeft. Ook Prins Alexander is na het overlijden van Prins Frederik grootmeester van de Orde geweest. Dit zegt wel genoeg ten aanzien van de staatsgevaarlijke strekking der vrijmetselarij.

Tegenover een ander eveneens zeer gangbaar bezwaar jegens de vrijmetselarij, n.l. dat zij een genootschap tot bevordering van de stoffelijke belangen der leden door onderlinge bevoordeeling, desnoods ten koste van anderen, zou zijn, wees de heer van Tongeren op eenige stichtingen van algemeen nut, welke aan de vrijmetselarij haar ontstaan te danken hebben, als het Instituut tot onderwijs van

blinden en het Gesticht voor volwassen blinden te Amsterdam, de Prins Alexander-stichting voor blinde kinderen te Huis ter Heide, de over geheel Nederland met achttien afdeelingen werkende vereeniging Kinderhulp, de vereeniging Armenzorg en de Louisa-stichting te 's-Gravenhage en nog een reeks van andere instellingen meer.

En nog een ander punt: men hoort — zooals kolonel van Tongeren terecht zeide — soms de dolste verhalen omtrent de inrichting van de gebouwen, waarin de vrijmetselaren bijeenkomen. Het Logegebouw te 's-Gravenhage is aan ontelbare Hagenaars en anderen, die er een of ander examen gedaan of er uit anderen hoofde te maken gehad hebben, bekend. Doch vermoedt men buiten die zalen, waar het publiek komt, niet nog andere ruimten, waar zich bij gelegenheid, de hemel moge weten wat voor geheimzinnige, sinistere, halfdiabolische ritualiën afspelen? Wij hebben uit gesprekken deze meening wel eens opgevangen. Om hieromtrent den sluier op te heffen, heeft het bestuur ons, als gezegd, door het gebouw rondgeleid. Waarlijk geen ruimte werd daarbij voor ons verborgen gehouden. Wij waren bijeengekomen in een groote zaal, gemeubeld als iedere andere zaal en zonder eenig bizonder kenteeken. Op de bovenverdieping bracht men ons in de vergaderkamer van het bestuur, de werkkamer van den grootsecretaris en de vertrekken van de bibliotheek en het museum; bezienswaardige vertrekken, waarin wij een aantal voorwerpen opmerkten, welker bestemming ons niet bekend was en die dan ook tot de maçonnieke symboliek behoorden, waarover wij pas later inlichting zouden verkrijgen. Tot slot van den rondgang werden wij in den aan de eerstgenoemde vergaderzaal grenzenden tempel binnengeleid.

Men stelle zich dezen voor als een ruime, rechthoekige zaal met een tongewelf, waarop tegen een blauwen achtergrond sterren zijn geschilderd. Dit gewelf wordt door half in de zijwanden geplaatste vlakke pilaren gedragen in welker kapiteelen de bekende zinnebeeldige voorstellingen van de teekens van den dierenriem in combinatie met maçonnieke symbolen voorkomen. Langs de beide lengtewanden zijn eenige rijen stoelen geplaatst. Geheel in den achtergrond bevindt zich de zetel van den Grootmeester. Op eenige schreden daarvóór is het altaar geplaatst, een eenvoudig blok marmer, waarop een bijbel, die tijdens de samenkomsten wordt opengeslagen bij het eerste vers van het eerste hoofdstuk van het Evangelie van Johannes: „In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God enz."

Boven den zetel van den voorzitter, hoog in het gewelf bevindt zich een symbolische voorstelling van het Alziend Oog; boven den ingang leest men in groote letters de woorden Ken U Zelven. In de zaal heerscht een plechtige, door de verlichting nog versterkte stemming, die van zelf het zwijgen oplegt, zooals de heer Faubel het uitdrukte, een wijding verwekt, „geschikt om te luisteren naar dingen, die niet worden gezien en getast en toch behooren tot een volkomen werkelijkheid".

Na de bezichtiging van den tempel werd de bespreking in de vergaderzaal hervat.

Tot dusver is er alleen sprake geweest van hetgeen de vrijmetselarij niet is; geen vereeniging van godloochenaars, of van landverraders of vijanden van het staatsgezag, noch een organisatie tot onderlinge bevoordeeling. Het is logisch hierop te doen volgen wat zij dan wèl is.

Reeds bij het begin onzer bijeenkomst met het hoofdbestuur van de Orde was ons een uittreksel aangeboden uit de Grondwet (statuten) voor de Orde van Vrijmetselaren onder het Groot-Oosten der Nederlanden, de Nederlandsche Vrijmetselarij. Hiermee werd ons niets „onthuld", want in tal van boekjes over de vrijmetselarij kan men dezelfde artikelen vinden. Doch wij mogen daarop thans niet afgaan om ze achterwege te laten. En wij drukken ze daarom hierbij af. De artikelen van de Grondwet, waarop het aankomt, luiden als volgt (zie bijlage A).

Dit is geen orakeltaal.

Toch is een toelichting wellicht niet overbodig. Wij ontleenen deze aan de rede van ds. Junod.

„De Vrijmetselarij — aldus zeide deze — onder welke benamingen zij zich voorheen en later nog meer moge hebben voorgedaan, is de houding van den naar Waarheid zoekenden, ja, in vrijheid naar Waarheid zoekenden menschengeest.

Naast dogmatisch-autoritaire, in Kerk en Staat vaak belichaamde geestesrichtingen, loopt van onafzienbaar ver, en tot op heden onafgebroken, de lijn van de ondogmatisch-humanitaire geaardheid. De twee lijnen loopen principieel gescheiden, en dus parallel. In de practijk komt het dikwijls neer op een elkander dwarsweg kruisen, ja in oppositie lijnrecht tegenover elkander staan.

Waar omstandigheden van tijd en plaats geen vrije openbaring dier gevoelens toelieten, of althans die vrije geesteshouding al te klaarblijkelijk gevaar voor haar aanhangers opleverde, is ze menigmaal voor het toeziend oog weggedoken, en heeft zich meer dan anders bepaald tot de categorie der spontaan toetredende adepten, der van nature ingewijden.

Zoo is dat het geval geweest met de genootschappen der oudheilige Mysteriën, met Collegia en Academiën, met Genootschappen en Broederschappen als er in de Middeleeuwen zooveel geweest zijn. Dat is ook in het kort en in hoofdzaak de voorgeschiedenis van die vier Loges, die zich op 24 Juni, St. Jansdag 1717, te Londen associeerden tot de Eerste Grootloge, de Moeder-Grootloge van Engeland en van nagenoeg alle latere maçonnieke Grootmachten.

Uit de toenmalige Beginselverklaring zij het mij vergund u een enkel artikel voor te lezen, het eerste artikel van de Constitutions, naar haren opsteller Anderson genoemd:

„Een Maçon is door zijn hoedanigheid verplicht, aan de Zedewet te gehoorzamen. En wanneer hij de kunst recht verstaat, zal hij noch een stompzinnige godloochenaar, noch een ongodsdienstig libertijn zijn. Hoewel nu de Metselaren in oude tijden verplicht waren te behooren tot den godsdienst van dat land en volk, welke ook, waar zij woonden, zoo is het thans dienstig geacht hen alleen tot dien godsdienst te verplichten, waarin alle menschen overeenkomen, hunne bijzondere meeningen overigens aan henzelven latende; t.w. te zijn

goede en trouwe mannen, of mannen van eer en rechtschapenheid, door welke benamingen zij overigens ook gescheiden mogen zijn. Hierdoor is de Metselarij het middelpunt van vereeniging en de bron van trouwe vriendschap onder menschen, die anders in voortdurende verwijdering van elkander zouden gebleven zijn".

Die fundamenteele verklaring der oudste georganiseerde Grootloge stempelt nog altijd ons genootschap tot wat het is en wil zijn: een vrije aaneensluiting van gelijkgezinden, die in verdraagzamen geest jegens andersdenkenden, en in broederlijken zin jegens elkander, het hoogste goed der Waarheid in alle richtingen van ontwikkeling willen najagen, en dat hoogste goed met elkander, zoover het hun gegeven is, in vrede, vriendschap en eendracht, willen genieten en vereeren.

Zulks betuigen en verstaan wij onder de bij ons hoogst aangeschreven formule: „Ter Eere van den Opperbouwmeester des Heelals".

Die geestesrichting vertegenwoordigen wij Vrijmetselaren, met alle erkenning van en waardeering voor geestverwanten, wel zeer specifiek en karakteristiek, krachtens een oer-oude traditie en gedragen door een nog altijd onverflauwd brandende overtuiging.

Daaraan heeft de Vrijmetselarij haar bestaan en haar voortbestaan te danken. Zij is een — vergunt mij te zeggen — bij Gods genade aangeboren geestesrichting, die den Vrijmetselaar doet zijn, die hij is: een vrij man zoo goed als een ander, met innerlijken drang tot ontwikkeling van al die eigenschappen van geest en gemoed, die mensch en menschheid kunnen opvoeren naar hooger geestelijk en zedelijk peil".

Evenals natuurlijke geestverwanten heeft de Vrijmetselarij ook haar natuurlijke tegenstanders: de geboren sceptici, die het zoeken naar waarheid voor een onbegonnen, vaak tot onvruchtbaarheid gedoemd werk houden en de geboren dogmatici, die, om opnieuw met de woorden van ds. Junod te spreken — het zoeken naar de waarheid op zijn zachtst overbodig en eigenlijk gezegd eigenwijs achten, omdat de waarheid immers is geopenbaard en men wanneer men haar aanvaardt, zooals zij wordt aangeboden, niet langer te zoeken heeft. Beide geestesrichtingen komen hierin overeen, dat zij den mensch een brevet van onvermogen, als zijnde onmachtig tot de waarheid uitreiken. Hij moet er eens voor al van afzien, of wel hij moet zich stellen onder de leiding en voogdij van hem aangewezen opvoeders. De goede trouw van beide standpunten erkende ds. Junod tenslotte. „Geen sprake — zeide hij — van qualificaties als dom, slecht, minderwaardig en dergelijke meer. Hier is een principieele tegenstelling, een antithese van den wortel af."

Het bovenstaande maakt duidelijk, dat de vrijmetselarij niet is voor den geloovigen katholiek, den dogmatischen protestant.

Zoowel ds. Junod als de heer Faubel erkenden dit volmondig. Zij voegden er trouwens aan toe, dat de Orde dezen niet als leden zou kunnen aannemen, daar zij immers bij voorbaat in de onmogelijkheid zijn aan de verwezenlijking van haar doel mede te werken.

Zij acht hen, waar zij naar de ingeving van hun gemoed en naar

de wijze van hun denken voor hun overtuiging staan, doch eischt voor zichzelve op, dat ook aan haar dit recht zal worden gelaten en dat men haar niet met lage middelen, verdachte praktijken en onedele wapenen bestrijde. Bezoedel uw handen en uw geweten niet aan het bezoedelen van een tegenstander".

* * *

En hoe worden nu de verder omschreven beginselen in de vrijmetselarij beoefend en in toepassing gebracht? Voor het antwoord hierop wenden wij ons tot den heer Faubel. Deze zette ons uiteen, dat zelfkennis het uitgangspunt is van allen vrijmetselaarsarbeid. Wij hebben vermeld, dat boven den ingang van den maçonnieken tempel de spreuk Ken U Zelven geschreven staat. Dit gebod beschouwen de vrijmetselaren als een der onmisbare grondslagen voor de geestelijk-zedelijke opvoeding van den mensch.

„En naast dat persoonlijk element van de maçonnieke opvoeding biedt de loge — wij citeeren den heer Faubel — een uitmuntende gelegenheid zich te oefenen in de samenlevingskunst, daaronder dan te verstaan de kunst in zoo volmaakt mogelijke harmonie en naastenliefde met zijn medemenschen te leven."

De loge is tot beoefening van die samenlevingskunst zoo bij uitstek geschikt door de verscheidenheid harer leden, onder wie men personen vindt, die zeer verschillen in maatschappelijken stand, ras, nationaliteit en in godsdienstige en politieke overtuiging. Alle deze verschillen, die in het gewone leven veelal evenvele slagboomen tusschen de menschen vormen, zijn in de loge uitgeschakeld. Men beschouwt en bejegent er elkander als broeders, want de loge wil het prototype zijn van een samenleving der toekomst, in welke de algemeene broederschap der menschheid heerscht, waarin zeer zeker ook niet alle verschil zal verdwijnen, maar waar over eenzijdige vooroordeelen, miskenning en hardheid heen, de liefde van mensch tot mensch den doorslag geeft. En deze samenlevingskunst, in de loge beoefent, drukt ook haar stempel op het gedrag van den vrijmetselaar ten opzichte van zijn medemenschen en de samenleving buiten de loge.

Reeds meermalen is hierover gesproken van de loge. Gewoonlijk leest men ook wanneer er hier of daar iets over de vrijmetselarij geschreven wordt van: „de loge". Het is zeker wel goed in verband hiermee iets over de organisatie van de Nederlandsche vrijmetselarij te zeggen. Deze organisatie is de genoemde Orde van Vrijmetselaren onder het Groot-Oosten der Nederlanden. De loges zijn onderdeelen, zoo men wil afdeelingen, van haar. De Orde heeft zulke loges in Nederland, Oost- en West-Indië en in Zuid-Afrika. Een internationaal georganiseerde vrijmetselarij bestaat er niet. Als geestelijke strooming wil de vrijmetselarij universeel zijn, eenig actief verband met buitenlandsche organisaties van vrijmetselaren is er echter niet. De Nederlandsche Orde is volkomen autonoom, zij heeft van niemand in het buitenland bevelen of opdrachten te ontvangen en van een „maçonnieken Paus" of onbekende leiders, die blindelings gehoorzaamd moeten worden, is geen sprake, hoegenaamd.

In de loges wordt de vrijmetselarij in den zin als hierboven bedoeld beoefend. De bijeenkomsten van de loges hebben plaats in den maçonnieken tempel of in een van de vergaderzalen. „De bijeenkomsten in den Tempel — aldus de heer Faubel — dragen een bizonder karakter van strikt ritueelen aard. Men draagt avondkleeding, orgelmuziek of andere muziek doet zich hooren, de symbolieke aankleeding van den Tempel spreekt van onze gedachten en beginselen en dat alles met toepassing van een rituaal van zeer sprekende beteekenis wekt die wijding, waarvan hierboven gesproken is, om te luisteren naar dingen, die niet worden gezien en getast en toch behooren tot een volkomen werkelijkheid."

Bij den tempeldienst spreekt alleen de voorzittend meester of degene, die in zijn plaats als spreker is aangewezen, de anderen luisteren, er is geen discussie of debat. In de gewone bijeenkomsten worden onderwerpen van den meest uiteenloopenden aard behandeld, er wordt gesproken over zaken van socialen, filosofischen of opvoedkundigen aard, over ethische en religieuze problemen, over maçonnieke symboliek, ritualistiek en geschiedenis enz. Twistgesprekken over godsdienst en politiek zijn niet toegelaten. De voordrachten worden door gedachtenwisseling (evenwel niet in den tempel) gevolgd. Het debat heeft een hoffelijk, broederlijk karakter, vinnigheden of stekeligheden worden niet geduld en komen trouwens niet voor. Men spreekt vrij uit, doch alle bespreking kenmerkt zich door verdraagzaamheid en eerbied voor de afwijkende overtuiging van een ander. De heer Faubel wees ons in het bizonder op de vrijheid van uiting, die in de loge heerscht. Moet men zich in het gewone leven in dat opzicht menigmaal beperking opleggen, uit vrees door vrij uit spreken zichzelf schade te berokkenen of om andere redenen, in de loge behoeft, krachtens de belofte, die iedere vrijmetselaar bij toetreding aflegt en volgens welke men zich verbindt, datgene te eerbiedigen wat in den broederkring wordt en is toevertrouwd, een dergelijke schroom niet te bestaan. Een ieder kan er vrij zijn meening uitspreken, zonder vreeze, dat deze naar buiten de loge zal worden overgebracht of hem daar zal worden nagedragen.

Menigmaal komt het voor dat een broeder in de loge persoonlijke aangelegenheden aan medebroeders blootlegt, en hun raad inwint. Hij is van hun discretie verzekerd, geen geheim, dat hij hun meegedeeld heeft, zal buiten hun kring ruchtbaar gemaakt worden. Door zulken omgang ontstaat tusschen de vrijmetselaren een bizondere band van vriendschap en vertrouwelijkheid, die de buitenstaander gewoonlijk niet begrijpt, maar die niets te maken heeft met geheimen, geheimzinnigheid of onderlingen steun in het maatschappelijk leven.

Wat dezen laatste betreft, antwoorde de heer Faubel op een vraag van een der aanwezigen, dat hij niet gezegd wilde hebben, dat vrijmetselaren elkander onder geen omstandigheid zouden helpen. Er kunnen omstandigheden zijn in welke een vrijmetselaar een beroep doet op zijn broeders om materieelen of moreelen steun, die hem dan wanneer er mogelijkheid tot inwilliging bestaat niet onthouden zal worden. Van onderling hulpbetoon in den zin van onderlinge begunstiging tot het onverdiend behalen van voordeelen, het ver-

krijgen van ambten enz., is echter geen sprake. Niet alleen legt de Orde haar leden in dit opzicht geenerlei verplichting op, maar haar beginselen zijn met dergelijke broederdiensten zelfs in flagranten strijd. Haar standpunt is, dat waar in de eerste plaats naar karakter en bekwaamheid gevraagd *behoort* te worden, niet naar het al of niet-lidmaatschap van de Orde gevraagd *mag* worden.

* * *

Tot de „geheimen" van den broederkring behooren ook de vormen, die de vrijmetselaren in hun plechtige bijeenkomsten in acht nemen en de herkenningsteekens, die zij bezigen. Bij elkander vormen deze een soort van internationale taal, waardoor broeders uit de verste landen elkander eenigszins kunnen verstaan en zich thuis gevoelen in elke loge, ook als zij de daar gesproken taal niet begrijpen. Openbaarmaking hiervan zou wat de herkenningsteekens betreft, tengevolge kunnen hebben, dat zij hun beteekenis zouden verliezen, waardoor vreemden in maçonnieken kring zouden kunnen binnendringen en het vertrouwelijk karakter van dien kring niet langer gewaarborgd zou zijn en wat de symbolen en ritualiën betreft, deze zouden bij openbaarmaking, aan de groote menigte wie hun diepere beteekenis ontgaat, allicht voor kinderachtig worden uitgekreten en den spotlust opwekken.

Dit is alles en alles wat er aan de vrijmetselarij geheim is.

Een ander geheim bezit de vrijmetselarij niet, tenzij dan haar streven zelf, dat voor velen harer tegenstanders een gesloten boek blijft, omdat zij nu eenmaal door de dispositie van hun verstandelijke en gemoedsvermogens niet in staat of onwillig zijn het te begrijpen.

* * *

Staat de vrijmetselarij vijandig tegenover den godsdienst en heeft zij zich o.a. ten doel gesteld den Roomschen godsdienst te bestrijden?

De heer Faubel ontkende dit met de meeste stelligheid en zonder eenig voorbehoud. Zij betreedt, zeide hij, het terrein van den godsdienst niet met uitspraken pro of contra, keert zich tegen geen enkelen godsdienst en prijst er geen enkelen aan, doch laat ieder vrij zijn eigen godsdienst op te bouwen en op te gaan naar die kerk, waar hij bevrediging van zijn godsdienstige gevoelens kan vinden. Dit moge ook reeds uit het bovenstaande gebleken zijn. Ook inzake politiek onthoudt de loge zich strikt en een andere houding zou voor haar practisch gesproken ook niet mogelijk zijn, daar in haar gezelschap personen van sterk uiteenloopende politieke overtuigingen bijeenkomen, met verschillende van wie zij, aan politiek doende partij kiezende — wat onvermijdelijk is — noodzakelijkerwijze in botsing zou moeten komen.

* * *

Ziehier een overzicht van hetgeen ons in de persconferentie met het hoofdbestuur van de Orde is meegedeeld.

Bij de gedachtenwisseling kwamen nog eenige vragen ter sprake, die wij met het antwoord, dat erop gegeven werd in het kort willen

vermelden. In de eerste plaats werd gevraagd naar het aantal vrijmetselaars in Nederland. Dit is blijkens de mededeeling van den heer Faubel ca. 4000.

Verder werd er gevraagd of er niet binnen de Orde een kring bestaat van personen, die krachtens een bizondere, hoogere inwijding, eigenlijk het aan het meerendeel van de leden onthouden „geheim" zouden bezitten. Hierop gaf de heer Faubel ten antwoord, dat er een kring bestaat van personen, welke zich in het bizonder op de studie van symboliek en ritualistiek toeleggen, een occulte kring zoo men wil, personen, die in die onderdeelen van de vrijmetselarij dieper doorgedrongen zijn dan anderen, maar die daaraan geenszins een bizondere macht, of zeggenschap over de handelingen van de Orde ontleenen.

En tenslotte vermelden wij tezamen nog de vragen of pantheïsten, Spinozisten, deïsten, theïsten en atheïsten tot de Orde toegelaten kunnen worden.

Het antwoord hierop was alleen wat de atheïsten in den zin van godloochenaars betreft ontkennend. Iemand, die geen hoogere macht, hoe dan ook opgevat, hetzij persoonlijk God, hetzij een onpersoonlijk God, hetzij een redelijkheid, die 't werelds bestel regelt, erkent, maar alleen aan een blind noodlot gelooft, is in de Orde niet op zijn plaats. Hij zal er geen toegang vragen, maar wordt er in elk geval niet toegelaten, want de vrijmetselarij is een religieuze richting.

Aan het slot van dit verslag onzen dank aan het bestuur van de Orde voor zijn belangwekkende uiteenzettingen en zijn gastvrijheid.

Wij hebben in de bijeenkomst met het bestuur den indruk gekregen met ernstige mannen van breede ontwikkeling en voorname denkwijze te doen te hebben, personen op wier woord men staat kan maken en die niet met de hand op het hart zwart wit zullen noemen. Daarom dan ook hebben wij hun zonder bedenken gedane mededeelingen met vertrouwen aanvaard.

Dat hun nieuwe politiek van publiciteit hen meteen van alle bestrijding zal ontslaan, zullen ook zij wel niet gemeend hebben toen zij ermee begonnen. Wij meenen echter, dat zij ten minste op hun woord van eerlijke mannen geloofd mogen worden en dat men daarom de vrijmetselarij, nu zij ronduit gesproken hebben, niet zoo gemakkelijk meer met fabels en sprookjes van moeder de gans te na zal kunnen komen als voorheen.

Als wij den indruk zouden willen weergeven, die wij van deze Conferentie, zoomede van de daarop gevolgde mededeelingen in de Pers, hebben gekregen, dan zouden wij wellicht niet beter kunnen doen dan hier nog eens te verwijzen naar het slot van het verslag in de Nieuwe Rotterdammer Courant.

Inderdaad, hebben wij niet gemeend „dat (onze) nieuwe politiek „van publiciteit (ons) meteen van alle bestrijding zal ontslaan"; wij zouden dat ook niet wenschen. Een geestelijke richting, die door andersdenkenden niet wordt bestreden, blijkt daardoor van geen beteekenis te zijn of niet au sérieux te worden genomen. Strijd,

trouwens, is leven en uit de afwijkende meening van een tegenstander valt ook nog wel te leeren.

Maar laat de strijd waardig worden gevoerd; plaats overtuiging tegenover overtuiging, en verbindt er „geen gedachten van boosheid, haat en verachting" aan, om woorden van Ds. Junod te bezigen en te herhalen zijn woorden: „Over leven en dood van geestesrichtingen oordeelt en waakt Hooger Macht".

Het is te betreuren als principiëele bestrijding der vrijmetselarij vervangen wordt door verdachtmaking en een onjuiste voorstelling van zaken, die geen ander doel hebben, dan de Orde in een ongunstig daglicht te stellen. Wat er ook in de wereld gebeurt en de Orde afbreuk kan doen, wordt op rekening van „de loge" gesteld en als Wilson, Clemenceau, Briand, Poincaré en Herriot in verband kunnen worden gebracht met aanslagen op godsdienst en kerk, dan worden ze onmiddellijk tot „logemannen" geproclameerd, hoewel zij geen vrijmetselaar zijn of waren.

Of daarin verandering zou kunnen worden gebracht?

De ervaring stemt niet tot optimisme, maar de mogelijkheid van verbetering mag niet a priori worden uitgesloten geacht, althans bij de groote bladen van zekere kleur; de kleine, ons niet gezinde krantjes zullen niet gaarne hunne sensationeele berichtjes willen missen.

In de laatste jaren hebben zich stemmen uit het Roomsche kamp doen hooren, die de verdachtmaking van vrijmetselarij afkeuren en in De Tijd van 20 Augustus 1930 zegt de heer Van Term naar aanleiding van de bekende bespreking van Pater Hermann Gruber, S.J. met de vrijmetselaren Ossian Lang, K. Reichl en Lennhoff: „Het kan niet anders dan natuurlijk en voor de hand „liggend genoemd worden, dat in een bijeenkomst van ontwikkelde „en rechtschapen mannen uit beide kampen een strijdwijze, waarbij „niet van argumenten, maar van verdachtmaking wordt gebruik ge„maakt — en laten we eerlijk erkennen, dat op dit punt zoowel door „katholieke als door maçonnieke schrijvers en pamflettisten gezon„digd is — veroordeeld werd, en dat op het voeren van een hoffelijken „beginselstrijd aan weerszijden werd aangedrongen."

En verder: „Mij is niet bekend, dat hij (Pater Gruber) de Vrijmet„selarij in zijn geschriften ooit van „goddeloosheid" beschuldigd heeft; „hij wist veel te goed, hoe de erkenning althans van een Goddelijk „principe, in welken vorm dan ook, onverbreekbaar deel uitmaakt „van de grondwet der officieele vrijmetselarij."

Mogen dan de in de Pers verschenen mededeelingen en dit geschrift er toe bijdragen, dat de Vrijmetselarij en de Orde van Vrijmetselaren voortaan in het juiste licht worde gezien.

BIJLAGE A.

—

GRONDWET VOOR DE ORDE VAN VRIJMETSELAREN ONDER HET GROOTOOSTEN DER NEDERLANDEN.

UITTREKSEL.

Art. 2.

1. Vrijmetselarij is de uit innerlijken drang geboren geestesrichting, welke zich openbaart in een voortdurend streven naar ontwikkeling van al die eigenschappen van geest en gemoed, die den mensch en de menschheid kunnen opvoeren naar hooger geestelijk en zedelijk peil. Zij vindt hare toepassing in de beoefening van de hoogste levenskunst.

2. De Orde, zelfstandig deel van de broederschap der Vrijmetselaren verspreid over het oppervlak der aarde, stelt zich ten doel een gemeenschappelijk middelpunt te zijn voor de beoefening van die levenskunst en streeft naar de veelzijdige en harmonische ontwikkeling van den mensch en de menschheid.

3. Zij gaat uit van een vast vertrouwen in de werkelijkheid eener geestelijke en zedelijke, den mensch en de menschheid voortstuwende wereldorde.

4. Zij neemt voorts als grondslag aan de erkenning van:
de hooge waarde van de menschelijke persoonlijkheid;
ieders recht om zelfstandig te zoeken naar waarheid;
's menschen zedelijke verantwoordelijkheid voor zijn doen en laten;
de gelijkheid in wezen van alle menschen;
de algemeene broederschap der menschen;
ieders plicht om met toewijding te arbeiden aan het welzijn der gemeenschap.

Art. 3.

1. De Orde tracht haar doel te bereiken door hare inrichting en de onderlinge verhoudingen in haar midden te doen beantwoorden aan de in art. 2 omschreven beginselen en door de maatschappij van deze beginselen te doordringen.

2. Zij arbeidt daartoe eensdeels op de haar eigene wijze met behulp van symbolen en ritualen als vertolking van idealen en gedachten, uitingen van den hoogsten levensgeest, anderdeels door te bevorderen alles wat geestelijke armoede, zedelijke en stoffelijke ellende kan doen verkeeren in geestelijken en zedelijken rijkdom en stoffelijken welstand.

3. Zij kweekt verdraagzaamheid, betracht rechtvaardigheid, bevordert naastenliefde, zoekt op, wat menschen en volken vereent, tracht weg te nemen, wat de geesten en gemoederen verdeelt, en brengt tot hoogere eenheid door het bewustzijn levend te maken van de alle verbindende broederschap.

4. Zij eischt gehoorzaamheid aan de wetten des lands.

BIJLAGE B.

In de zittingen van 1 en 9 December 1913 van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is de Vrijmetselarij in openbare bespreking gekomen. De Heer *van Wijnbergen* heeft, blijkens het „Kort Verslag" der zitting van 1 December 1913, gezegd dat bij de verkiezingen van het vorige jaar de loge eenigermate betrokken was, waarbij men met handigheid de politieke fout vermeed van vooruit bekend te laten maken dat men samenging met de sociaal-democraten. De grootmeester der Belgische Vrijmetselaarsorde zou voor politieke doeleinden tal van bezoeken aan Loges hebben gebracht. Waar de Regeering verklaard had niet op de hoogte te zijn van de werkzaamheid der loges, zou de Heer van Wijnbergen de Kamer eenigszins op de hoogte kunnen brengen. Hij wees op een artikel in het *Maçonniek Tijdschrift*, waarin de vrijzinnige concentratie aan maçonnieken invloed werd toegeschreven en de concentratie-beweging in oorsprong en bedoeling maçonniek heette. Later werd in een ander artikel gezegd, dat in hoofdzaak de concentratie het werk der Vrijmetselaren is geweest.

Het Kamerlid *Fr. Lieftinck*, oud-lid van het Hoofdbestuur der Orde van Vrijmetselaren in Nederland en voorzitter van de Loge te Haarlem, heeft het in de zitting van 9 December 1913 voor de Vrijmetselarij opgenomen.

Zijn rede zooals ze hier volgt, is overgenomen uit de Handelingen der Staten-Generaal.

De Heer *Lieftinck:*

Een zinsnede in het Voorloopig Verslag heeft zeker niet alleen mijn aandacht getrokken, maar ook die van vele anderen, en dat is deze, waarin gezegd wordt, dat enkele leden meenden, dat de verkiezingen voor een groot deel zijn beïnvloed en dat ook de overwinning is behaald door de Loge. De uitdrukking op zich zelf — een verkeerde voor hetgeen men bedoelt — neem ik niet kwalijk, want als men spreekt van de Loge is dit hetzelfde als dat men spreken zou van een Roomsche parochie. De Loge is niet anders dan een autonoom onderdeel van de Vrijmetselarij. Te spreken over de Loge heeft dus geen zin, maar als dit de eenige onzin was in de bewering van die enkelen, zou ik het woord niet hebben gevraagd, doch dit hebben laten gaan.

Daar is bijgevoegd de vraag — en daarop komt het aan — of de Minister op de hoogte was van de werking van de Loge — ik zal dit woord nu maar blijven gebruiken — of de Minister er niet van op de hoogte kon komen, en of de Regeering het niet noodig vond hiernaar een onderzoek in te stellen.

Ziedaar de inquisitie in actie! De Regeering heeft er leuk op geantwoord — zij kon moeilijk anders doen — dat haar geen feiten bekend waren, die tot een onderzoek aanleiding zouden kunnen geven. Wanneer in mijn afdeeling die opmerkingen waren gemaakt, zou ik onmiddellijk daarbij gevoegd hebben deze andere vraag, of de Minister bijv. bekend was met de werking die de Jezuïten hebben uitgeoefend

bij de verkiezingen, of men bekend was met den invloed dien het bezoek van Kardinaal van Rossum, als politiek gangmaker, in ons land heeft gehad, dien Kardinaal, die door het vorig Ministerie is begiftigd met de hoogste Nederlandsche orde. In mijn sectie heeft echter niet één lid over die zaak gesproken.

Toen ik de vraag las: een onderzoek instellen naar een ethisch genootschap, dacht ik, het spreekwoord is toch altijd nog waar: de brutalen hebben de halve wereld. Het is gelukkig, dat ik mij tot troost herinnerde, dat, wanneer de brutalen de halve wereld hebben er voor de anderen de andere helft overblijft.

Daar is beweerd, niets meer en niets minder, dan dat de victorie, die de concentratie heeft behaald, te danken was aan de Loge.

Ik wilde, dat het waar was. Ik wilde, dat wij zoo'n kracht uitmaakten in Nederland, dat dit genootschap, waarvan ik reeds 40 jaren lid ben en dat ik heb lief gekregen omdat het mij zooveel gegeven heeft en nog geeft, dit alleen bewerkt had, maar dat is veel te sterk.

Wel is iets anders waar. In Art. 1 van onze wet staat: [1])

„De Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden is een zelfstandige vereeniging van Vrijmetselaren.

„Zij bedoelt de bevordering van de veelzijdige, harmonische ontwikkeling der menschheid, te beginnen bij het individu.

„Zij leert als eersten menschenplicht toewijding, zoo noodig zelfopoffering aan het welzijn der gemeenschap. Zij zoekt op wat de menschen en volken verbindt en tracht weg te nemen wat de geesten en gemoederen verdeelt. Zij streeft naar de toepassing van deze beginselen in het maatschappelijk leven en verleent medewerking en steun overal waar men op denzelfden grondslag het welzijn van de maatschappij poogt te bevorderen."

En nu is het waar, dat de mannen, die deze maçonnieke beginselen door woord en geschrift hebben gepropageerd, en waarvoor ik hun van deze plaats oprechte hulde breng, gemeend hebben, dat het meer dan tijd werd om verandering te brengen in een Regeering, die juist het tegenovergestelde wil, en zich met alle kracht hebben opgemaakt om die beginselen recht te doen wedervaren, om bij de groote splijting, die er is onder ons volk, zooveel mogelijk de volkseenheid en -kracht te herstellen en de rechten van het individu te handhaven. Is dit te verwonderen?

Is het wonder dat wij met onze beginselen, die verbinden willen, niet verscheuren, die zuiver humaan zijn en op humanistischen grondslag staan, wanneer wij ons bedreigd voelen, wanneer wij ons herinneren hoe wij onder den banvloek staan van de curie, reeds eeuwen lang en deze banvloek nooit is opgeheven, wanneer wij ons herinneren, hoe datgene, wat wij in vrijheid, zonder iemand te schaden, opbouwen, wordt bedreigt, als de tijd daarvoor gekomen is, ons trachten te doen gelden? Is dat niet naast ons recht ook onze plicht?

Ik geef gaarne den broeders de eer, die hun toekomt, dat zij de voorbereiders zijn geweest voor onze verkiezingen, al heeft ook de

[1]) Deze wet is in 1917 vervangen door een Ordegrondwet. Zie uittreksel, thans artikel 2, bijlage A. hiervoren.

Loge als zoodanig de feitelijke concentratie niet bewerkt, die door politieke mannen is tot stand gebracht.

En wanneer, zooals voorgelezen door den geachten afgevaardigde uit Elst, in een maçonniek tijdschrift voorkomen eenige — ik zou misschien niet zonder eenige zelfverheffing kunnen zeggen, goed gestileerde — volzinnen, waarin gezegd wordt: dat is heerlijk, dat ook wij hebben meegedaan dat onze beginselen zegevieren — niet beginselen van de Loge, geen partijzaken, die de Orde betreffen, maar onze beginselen — en de discrete afgevaardigde uit Elst leest uit dit tijdschrift stukken voor en noemt daarbij namen, die voorkomen in een tijdschrift, dat hij niet in handen mocht hebben, dat niet te koop is, niet in den handel en hij dus op de een of andere onrechtmatige, meer dan indiscrete wijze moet hebben bemachtigd, dan neemt dit niet weg, dat alles, wat er in staat, volkomen waar is. Ik heb dien geachten afgevaardigde bij die gelegenheid een tijdschrift, dat ik in mijn zak had, aangeboden; ik heb hem gezegd „neem dit gerust, er staat geen enkel geheim in; gij kunt het van mij krijgen", maar het is geheel iets anders, of men iemand iets aanbiedt, dan dat men zich op slinksche wijze van iets accapareert, waarmede men absoluut niets te maken heeft, waar buiten op gedrukt staat: alleen gedrukt en verkrijgbaar voor vrijmetselaren.....

De Voorzitter: De woorden „slinksche wijze" zijn den geachten afgevaardigde waarschijnlijk ontvallen.

Ik doe hem opmerken, dat men hier een dergelijke uitdrukking niet kan gebruiken tegenover een medelid. Medeleden mogen elkander niet beschuldigen van op slinksche wijze te handelen of gehandeld te hebben.

De heer *Lieftinck:* Neen, Mijnheer de Voorzitter, ontvallen zijn zij mij niet, maar ik zal mij natuurlijk naar u schikken en zal dan zeggen: op heimelijke wijze. Is die uitdrukking geoorloofd?

Ik zal het woord „slinksch" natuurlijk in het stenogram laten staan.

Ik zal er geen proces over voeren. Ik zal den geachten afgevaardigde niet vervolgen. Hij moet het maar uitmaken met zijn biechtvader, en dat zal voor hem nog al gemakkelijk afloopen, wanneer hij staat tegenover een Orde, die in de ban is.

Men moest dubbel oppassen om hier, openlijk in het Parlement, op dergelijke wijze — het is de eerste keer, ik hoop dat het de laatste keer zal zijn — een vereeniging aan te tasten, die zoo schoon staat en in welker geschriften geen enkel onbehoorlijk woord voorkomt. Daar sta ik voor in. Men toone het tegendeel aan, als men kan. Daarin komt geen bestrijding voor, welke ook, of zij is oprecht; men kan er passer en winkelhaak bij toepassen. Daar sta ik voor; dat weet ik.

Dan komt het echter niet te pas, dat men zoo'n aanval durft te richten op die vereeniging en in deze Kamer — op staatsrechtelijke gronden zou ik haast zeggen — van de Regeering vraagt om eens een onderzoek daarnaar in te stellen. Dat gaat te ver. Dat verbaast niet alleen, maar dat ergert ook.

Ik sprak zooeven van den pauselijken banvloed, die ons sinds jaren — ik geloof eeuwen reeds — treft en waardoor wij nog steeds aan vervloeking blootstaan.

Om het Christelijke van zoo'n banvloek ook op deze plaats eens te doen hooren, zou ik wel willen, dat de geachte afgevaardigde uit Elst dien banvloek eens uit het Latijn in het Nederlandsch vertaalde. Dan zou men eens zien, hoe Christelijk zoo'n ding samengesteld is, waarin men vervloekt wordt in al zijn geestelijke en lichamelijke functies, tot in de kleinste toe.

Dan moest die geachte afgevaardigde dien vertaalden banbul hier eens voorlezen en wanneer hij zich zelf daarvoor schamen mocht — wat ik wel geloof, zooveel achting heb ik nog wel voor hem — laat hij dien dan door een ander laten voorlezen, die in het noemen van namen voor geen kleintje vervaard is, den geachten afgevaardigde uit Steenwijk, die met het oog op familie-quaesties eenige geachte families uit ons land met naam en toenaam in deze Kamer heeft ten tooneele gevoerd en dat wel naar aanleiding van de verkiezingscampagne in het district Steenwijk, excusez du peu! Het voorlezen zou er bij winnen, want de geachte afgevaardigde uit Steenwijk zou er de noodige onderstrepingen bijvoegen.

Die voorlezing zou dan op indrukwekkende wijze geschieden, maar men zal het wel laten; dat durft men niet en dat mag men niet.

En dat doet dan nog een partij, die hier ronduit druft te zeggen, dat de vrijmetselarij antireligieus is. Daarover zal ik straks nog iets zeggen.

Er is gezegd, dat hier geweest was de grootmeester van België, om propaganda te maken voor de linksche partijen; namen van steden, die hij met dat doel zou hebben bezocht, zijn zelfs door den afgevaardigde uit Elst genoemd. Volmaakt onwaar, Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben de Belgen niet noodig om ons onzen plicht te leeren. Onze geest is flink genoeg en er zijn in Nederland nog genoeg vrije mannen en van goeden naam, die tot onze kolommen toetreden, dan dat wij uit België hulp noodig zouden hebben.

De geachte afgevaardigde uit Elst zal in ons geen concurrenten vinden. Door gebrek aan eigen moed heeft hij een Belg woorden in den mond gelegd, heeft hij een Belg geïmporteerd om een groot deel van de Nederlandsche kiezers voor „canaille" uit te schelden.

Wij halen onze kracht niet uit België. Wij spreken hier voor ons zelf. Wij betalen hier voor onze eigen persoon. En dat zoo iemand hier den mond durft open te doen tegen de vrijmetselarij en durft te vragen aan de Regeering een onderzoek daarnaar in te stellen, dat is brutaal, meer dan brutaal.

Hoe komt men aan dat praatje? Omdat een Belgisch koopman die in alle groote steden van het land zijn cliëntèle heeft, als vrijmetselaar en vertegenwoordiger van Nederland bij België (1), zooals ik dat ben van België bij Nederland, in dit land gevraagd heeft aan de verschillende Loges: „Wanneer vergadert gijlieden? Ik zou zoo graag eens vriendschappelijk een visite komen maken in uw Loges". Die man deed misschien niet eens aan politiek; hij was koopman en ik geloof een goed koopman.

Ziedaar nu hoe men legenden maakt. Alles wat door den geachten

(1) Een onjuistheid in de Handelingen is hier verbeterd.

afgevaardigde uit Elst te dien opzichte gezegd is, als zouden wij hier de verkiezingen hebben beïnvloed op allerlei manier en als politieke partij, wijs ik absoluut, zonder eenige restrictie, af. Ik herhaal nogmaals: onze geest is doorgedrongen en ik hoop dat hij verder zal doordringen.

En dan is er nog een krachtige beschuldiging tegen ons opgeworpen. Men vraagt: ziet gij wel in die groote rij van bestrijders, die ons de nederlaag hebben berokkend, het anti-religieuze beginsel, dat hen drijft; het is bekend dat de vrijmetselarij anti-religieus is? Mijnheer de Voorzitter! Ik zou haast zeggen, wat weet de geachte afgevaardigde daarvan? Want in het boekje, dat hij gekregen heeft, stond dat niet. Maar ik verzeker van deze plaats, dat hij onjuist is geweest en dat hij de vrijmetselarij heeft belasterd. Of ik dat bewijzen kan? Ja, Mijnheer de Voorzitter.

In de eerste plaats heb ik hem — ik zat aan de overzijde bij die gelegenheid — reeds zacht geïnterrumpeerd: „gij kent geen onderscheid tusschen eeredienst en godsdienst, gij kent geen onderscheid tusschen Kerk en religie; gij zijt niet in de gelegenheid geweest dat te leeren. Godsdienst kan men niet leeren, eeredienst gemakkelijk. Kerkelijke vormen en leerstelling zijn spoedig te leeren; „godsdienstig te wezen in den waren zin van het woord is zeer moeilijk en kost zeer veel strijd, want daarbij geldt het ons gemoedsleven."

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben in zeker opzicht blij, dat de geachte afgevaardigde en zoovelen, die zich de zijnen mogen noemen, dat onderscheid tusschen Religie en Kerk en tusschen vormendienst en godsdienst niet blijken te kennen. Daar ben ik blij om, want bij het respect, dat ik heb in heel veel opzichten voor de Roomsche Kerk, voor het vele schoone dat de Roomsche eeredienst geeft, waarvan ik de groote bekoring heb gevoeld bij mijn herhaald bezoek aan den majestueuzen Sint Pieter te Rome, voor de eenheid en aanhankelijkheid die bij haar worden gevonden, heb ik met leede oogen dikwijls in de praktijk gezien — gezien met eigen oogen — hoe men dat onderscheid tusschen godsdienst en eeredienst niet kent.

In Haarlem — ik spreek alleen maar over één enkele plaats, maar het komt in alle groote plaatsen voor — zag ik nog vóór weinige maanden voor een zoogenaamden „vliegenden winkel", d.i. een winkel die leeg stond en die dan door iemand gehuurd wordt die er tijdelijk intrekt, met groote letters staan: „Religieuze artikelen". En wat zag men daar? Eenige gipsen beeldjes, eenige houten en metalen crucifixen, eenige koralen of bidsnoeren, wijwaterbakjes, enz.; ik zal mij onthouden van detailleering, ik wensch ernstig te zijn en niet te grieven, waar het niet absoluut noodzakelijk is. Dat waren de religieuze artikelen, en daar stond bij: „Groote afslag".

Die artikelen waren met groote nummers geprijsd. Die religieuze artikelen werden met menigte weggedragen door de boeren en de meisjes naar de Haarlemmermeer en omgeving. Religieuze artikelen! in plaats van te zeggen: artikelen, die men in huis kan gebruiken, kerkelijke artikelen, artikelen voor den eeredienst. Religieuze artikelen tegen verminderde prijzen!

Mijnheer de Voorzitter! Is er grooter bewijs denkbaar dat men niet

weet wat religieus is, dat men daarvan geen flauw begrip heeft? Men slaat dat toch niet af voor boeren en buitenlui: neem weg voor 13 stuivers een heilige enz. *Ex ungue leonem!* (1)

En is het verder wonder, dat de vrijmetselarij in verzet komt, als men al die scheuringen ziet, die door de Roomsch-Katholieken, van hoogerhand zelfs in het Nederlandsche volk worden veroorzaakt, waarvan ik in de vijf redevoeringen, die ik in mijn district heb gehouden, het noodige heb gezegd? Als in den verkiezingstijd de wegen zwart zijn en zwart zien van pastoors en kapelaans? Is het wonder dat men zich daartegen verzet, als men weet, hoe het den laatsten tijd in mijn district is gebeurd, dat daar een zangvereeniging bestond — niet eens een groote — met leden van verschillende godsdienst, en dat toen van hoogerhand — die hoogerhand zal wel niet hooger geweest zijn dan pastoor, maar dat is ook een hoogerhand — is gezegd: niet meer bij elkander, Roomschen en Protestanten afzonderlijk?

Is het wonder, als men weet, dat vele menschen op de Veluwe, die eieren naar Engeland transporteeren, een Vereeniging hadden gevormd, die zeer bloeide en veel voordeelen bracht in de zakken van de kippenhoudende boeren en arbeiders, en dat toen bevolen is niet meer te zamen eieren uit te voeren, waardoor natuurlijk die vereeniging verzwakt wordt, zoogenaamd om des geloofs wille?

Ik zal er niet mede spotten — het uur is te laat — anders zou ik er nog heel wat aardigs van kunnen vertellen.

Over de geitenfokkerijen behoef ik niet meer te spreken, maar wat is den laatsten tijd al niet gebeurd om de bevolking tot scheuring te brengen? Is er niet telkens, ja wekelijks, een bevel gekomen van den een of anderen bisschop — het is tegenwoordig in de Roomsche Kerk wel eens goed daarover te denken, veel beter dan zich met de vrijmetselarij te bemoeien — betreffende het niet mogen samenwerken met Protestanten? De bisschop van Haarlem, een echte integraal — om dat nieuwe woord ook eens te gebruiken — heeft nog dezer dagen gezegd en rondgeschreven: gij Roomschen in mijn bisdom moogt geen lid van de vereeniging voor local option zijn, een vereeniging tot bestrijding van den sterken drank.

Heeft niet een andere bisschop geschreven, dat er tegenwoordig stroomingen van onderop ontstonden, die hem niet bevielen en moesten worden onderdrukt? Mijnheer de Voorzitter! Juist het waken voor de vrije uiting der gedachte is de eerste natuurlijke opwelling, de eerste verplichting die den Vrijmetselaar is opgelegd.

Is niet door den Haarlemschen bisschop voorgeschreven, dat de geestelijken elken dag na den mis bidden moesten voor het succes der coalitie bij de verkiezingen? Om van de kindergebedjes niet te spreken! En al keuren wij dit alles af, wij denken er toch niet aan tegen die drijvers uitzonderingswetten te vragen.

Spreekt het niet vanzelf en ligt het niet op mijn weg, dat ik in deze Kamer opkom tegen een insinuatie, als in dat woord „antireligieus" ligt? Het is een misdadige poging om bij het volk de Orde der Vrijmetselaren in een slecht daglicht te stellen. Daartegen protesteer ik.

(1) Aan den klauw herkent men den leeuw.

Antireligieus! Enkele weken geleden is in de Loge te Haarlem, waarvan ik de eer heb voorzitter te zijn, in een vergadering, die drie uur duurde, behandeld de vraag, hoe men denken moet over de stellingen van een Duitschen professor, in de laatste weken ingenomen, van professor Ostwald, die zegt dat de energische imperatief de eenige goede methode is van wijsgeerig denken en dat bij de toepassing van dien energischen imperatief de godsdienst overbodig wordt en alleen de wetenschap noodig is om den ganschen mensch te vervullen.

Deze stellingen zijn met grooten ernst behandeld in de Loge Vicit Vim Virtus. Met groote aandacht werd de spreker gevolgd, en de conclusie was, dat het niet aanging om te meenen, dat de wetenschap, hoe hoog ook opgevoerd, voldoende was voor den mensch, maar dat er noodzakelijk bij moest komen de godsdienst, de louterende, de koesterende gedachte om in verbinding te treden met het oneindige. Maar wij bepalen dat niet nader, wij kunnen dat niet, wij leggen niet een geestelijk gebod op, hoe men daarover denken moet. Maar zóó staat bij ons de godsdienst op den voorgrond, en met applaus werd begroet de spreker, die in welsprekende taal daar het recht van den godsdienst verdedigde.

En wanneer bij ons komen nieuwaangenomen broeders, en zij worden bevestigd als Vrijmetselaars, dan gebeurt dat in den naam van den Opperbouwheer des Heelals, dien wij niet omschrijven; terwijl boven de zitplaats van den voorzitter het Alziend Oog schittert, zichtbaar direct voor ieder die binnenkomt.

Dat zijn geheimen van de Vrijmetselarij! Och, die geheimen zijn zoo luttel. Dat zijn van die huishoudelijke geheimen, die door de traditie zijn gewettigd van uit overouden tijd, maar ik, als voorzitter, als meester van mijn Loge, ik heb hier de wet bij mij en de statuten en ieder van de leden kan die voor mijn part ter inzage krijgen, zoo weinig geheim zijn zij. En is men nu irreligieus, als men zulke zaken behandelt onder den naam van den Opperbouwmeester des Heelals, zonder dien te definiëeren, waarvoor wij ons te klein achten, en wanneer het Alziend Oog daar schittert om ieder binnenkomende tot ernst te stemmen en aan zijn plichten te herinneren? Is dit irreligieus, wanneer wij er zoo voor opkomen, dat religie ook in daden moet worden omgezet?

Neen, Mijnheer de Voorzitter, men houde die dingen voor zich. Er woelt in de Roomsche Kerk op het oogenblik zooveel, dat men bedekt wil houden en dat men door verbieden toch niet verhinderen kan. Ik zie den tijd komen, dat er in de Roomsch-Katholieke Kerk weer een hervorming komt, een uitwerking van het vuur, dat op het oogenblik nog onder de korst is verborgen, maar dat zich toch een uitgang zal breken. Laat men zorgen, ik zeg dit in het belang van de Kerk zelf, dat men door openingen van ruimen geest en ruimen blik dat gevaar voorkomt. Laat men zijn handen afhouden van vereenigingen, die zich ten doel stellen de menschen te verbeteren, te bekwamen, te steunen, godsdienstig te maken in den waren zin van het woord, laat men daarmede uitscheiden. Maar ik betwijfel of het gebeuren zal, want *rien n'est sacré pour un inquisiteur.*

ZA EL'ANI
PRD 85 186

ZA EL'ANI